

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞANLIURFA İLİ 2019 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN:
ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞANLIURFA - 2020

ÖNSÖZ

Çevre; Türk toplumu için artık yeni bir kavram olmaktan çıkmış, çevre ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmış, kurumlar oluşturulmuştur. En önemlisi de çevre ile ilgili toplumsal bilincin eriştiği düzeydir. Toplumda çevre bilincinin yerleşme düzeyi o toplumun çağdaşlık göstergesidir. Son yıllarda gelişen çevre bilinci ilimizde de önem kazanmış ve birçok kurum ve kuruluş faaliyetlerinde çevreyi de göz önünde bulundurmaya başlamıştır.

Bugün çevre ile ilgili meseleler yalnız resmi kurumlarda değil sivil toplum örgütleri için de kaçınılmaz bir ilgi alanı oluşturmaktadır. Gelecek nesillere bozulmamış bir biyolojik varlık mirası ve yaşanabilir, sağlıklı, temiz bir çevre bırakmak ve bununla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak çalışmalarımızın odak noktasını teşkil etmektedir.

Kültürünü köklü uygarlıklardan alan, dört mevsimin bütün güzellikleriyle yaşadığı ilimiz, tarih ve tabiatının ayrıcalıklı özellikleriyle de ülkemizin ve bölgemizin ticaret ve turizmde gelişmekte olan illerin başında gelmektedir. Bu nedenle doğal kaynakların dikkatli bir şekilde kullanılması ve çevrenin özenle korunması gerekmektedir. Gerek Valiliğimiz tarafından, gerekse Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz tarafından yürütülen faaliyetler sonucunda çevre duyarlılığının giderek arttığını ve bu duyarlılık sonucuna kişilerin, kurumların ve sanayi tesislerinin çevresel önlemler alınması konusunda daha hassas davrandıklarını gözlemlemekteyiz. Çalışmalarını bu yönde aralıksız sürdüren tüm personelimizi kutlar çalışmalarının devamını temenni ederim.

İsmail İŞIKDAĞ
Çevre ve Şehircilik İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ	10
ŞANLIURFA İLİNE AİT GENEL BİLGİLER.....	10
Tarihi	10
Coğrafi Durum	10
İDARİ VE SOSYO-EKONOMİK DURUMU	11
A. HAVA	13
A.1. HAVA KALİTESİ	13
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN KİRLLETİCİLER	16
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	18
A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları	18
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI	19
A.5. GÜRÜLTÜ	20
A.6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	21
A.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	21
B. SU VE SU KAYNAKLARI	23
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	23
B.1.1. Yüzeysel Sular	23
B.1.1.1. Akarsular	23
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	24
B.1.2. Yeraltı Suları	26
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	27
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	27
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	27
B.3.1. Noktasal kaynaklar	27
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	27
B.3.1.2. Evsel Kaynaklar	27
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	28
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	28
B.3.2.2. Diğer	28
B.4. DENİZLER	28
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ	28
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu	28
B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	28
B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	32
B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	32
B.5.2. Sulama	32
B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	33
B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	33
B.5.3. Endüstriyel Su Temini	34
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	34
B.5.5. Rekreasyonel Su Kullanımı	34
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	35
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri	35
B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	37
B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler	37
B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması	37
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	38
B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar	38
B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi	38

<i>B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar</i>	38
<i>İlimizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.</i>	38
<i>B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği</i>	38
B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	39
C. ATIK	40
C.1. BELEDİYE ATIKLARI (KATI ATIK BERTARAF TESİSLERİ)	40
C.2. HAFRİYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	42
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ	42
<i>C.3.1. Eğitimler</i>	42
<i>C.3.2. Atık Getirme Merkezleri</i>	43
<i>C.3.3. Atık Miktarları</i>	43
<i>C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı</i>	44
<i>C.3.5. Ekipman</i>	45
<i>C.3.6. Kompost</i>	45
C.4. AMBALAJ ATIKLARI	45
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR	48
C.6. ATIK MADENİ YAĞLAR	49
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	50
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	51
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER	51
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR	52
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR	53
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	53
<i>C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları</i>	53
<i>C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül</i>	53
<i>C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları</i>	53
C.13. TIBBİ ATIKLAR	53
C.14. MADEN ATIKLARI	54
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	54
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI	55
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR	55
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	55
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	56
D.1. FLORA	56
D.2. FAUNA	57
D.3. ORMANLAR VE MİLLİ PARKLAR	60
<i>D.3.1. Ormanlar</i>	61
<i>D.3.2. Milli Parklar</i>	61
<i>D.3.3. Tabiat Parkları</i>	66
D.4. ÇAYIR VE MERA	67
D.5. SULAK ALANLAR	67
D.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	68
<i>D.6.1. Tabiat Anıtları</i>	68
<i>D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları</i>	68
<i>D.6.3. Anıt Ağaçlar</i>	68
<i>D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri</i>	69
<i>D.6.5. Doğal Sit Alanları</i>	69
D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	71
E. ARAZİ KULLANIMI	73

E.1. ARAZI KULLANIM VERİLERİ	73
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA	75
<i>E.2.1. Çevre Düzeni Planı</i>	75
E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	75
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	77
F.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ	77
F.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	79
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	79
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	80
G.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	80
G.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	80
G.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	81
G.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI	82
G.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	82
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	83

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge A.1 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri.....	14
Çizelge A.2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları.....	15
Çizelge A.3 - Ulusal hava kalitesi indeksi.....	15
Çizelge A.4 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri.....	16
Çizelge A.5 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları (İÇŞM, 2020).....	18
Çizelge A.6 - 2019 yılında Şanlıurfa ilindeki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı (İÇŞM, 2020).....	18
Çizelge A.7 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (havaizleme.gov.tr, yıl)	19
Çizelge 8 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aştığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3).....	20
Çizelge B.10 - Şanlıurfa ilinde mevcut göl, gölet ve rezervuarlar (DSİ, 2020)	24
Çizelge B.11 – Şanlıurfa ilinin yeraltı suyu potansiyeli (DSİ, 2020).....	26
Çizelge B.15 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (ŞUSKİ,2020).....	36
Çizelge B.16 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu	37
Çizelge B.17 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı.....	37
Çizelge B.18 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle artıldıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu (İÇŞM,2020)	38
Çizelge B.20 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları	38
Çizelge B.21 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)	39
Çizelge C.23 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri	41
Çizelge C.24 – 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi.....	42
Çizelge C.25 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler	42
Çizelge C.26 – 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri.....	43
Çizelge C.27 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	43
Çizelge C.28 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı	44
Çizelge C.29 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar	45
Çizelge C.31 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları	45
Çizelge C.32 - 2019 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı	45
Çizelge C.33- 2019 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı	46
Çizelge C.34 - 2019 yılında Şanlıurfa ilinde ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	46
Çizelge C.35 – 2019 yılında Şanlıurfa ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)	47
Çizelge C.37 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında atık işleme ve miktarı*	48
Çizelge C.38 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları* ..	49
Çizelge C.39 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında toplanan akümülatörlerle ilgili veriler*	50
Çizelge C.40 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg)*	50

Çizelge C.41 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (kg)*	50
Çizelge C.42 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler.....	51
Çizelge C.43 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler* ..	51
Çizelge C.44 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl) (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)	52
Çizelge C.45 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar.....	53
Çizelge C.46 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı hurdaya ayrılan araç sayısı	53
Çizelge C.50 – 2019 yılında Şanlıurfa ili sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı	53
Çizelge C.51 - Şanlıurfa ilinde yıllara göre tıbbi atık miktarı	54
Çizelge C.53 – 2019 yılı itibariyle Şanlıurfa ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı	54
Çizelge Ç.54 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı	55
Çizelge Ç.55 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları (Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)	55
Çizelge E.56 – Şanlıurfa ilinde arazi kullanım sınıflandırması.....	74
Çizelge F.57 – Şanlıurfa İlinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı	77
Çizelge F.58 – Şanlıurfa ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı.....	78
Çizelge F.59 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları	79
Çizelge G.60 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı	80
Çizelge G.61 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları	80
Çizelge G.62 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı ...	81

GRAFİKLER DİZİNİ

Sayfa

Grafik A.1 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında Haliliye istasyonu PM ₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	19
Grafik A.2 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında Haliliye istasyonu SO ₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	20
Grafik A.3 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı (İÇŞM,2020)	21
Grafik B.5 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	31
Grafik B.6 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı(ŞUSKİ,2020)	34
Grafik B.7 - Şanlıurfa ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı	35
Grafik B.8 – Şanlıurfa ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK,2020)	35
Grafik C.11 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu	40
Grafik C.12 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı	42
Grafik C.13 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı	44
Grafik C.14 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı	45
Grafik C.15 – Yıl bazında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı	46
Grafik C.16 – Yıl bazında Şanlıurfa ilinde bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)	47
Grafik C.17 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*	48
Grafik C.18 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde atık madeni yağ toplama miktarları &*	49
Grafik C.19 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı (kg)* (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)	50
Grafik C.20 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl) (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)	52
Grafik C.21 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton) (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)	53
Grafik E.25 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması	73
Grafik F.26 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı ..	77
Grafik F.27 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı	78
Grafik F.28 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı	79
Grafik G.29 – Şanlıurfa ilinde ÇŞİM tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı	80
Grafik G.30 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı	81
Grafik G.31 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı	81
Grafik G.32 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı	82

HARİTALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Harita E.3 – Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır ilinin 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, 2019)	75

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim C.2 - Baş Kızan (<i>Cousinia birecikensis</i>) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)	56
Resim D.3 - Kursaklı ceylan (<i>Gazella subgutturosa</i>) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)	58

GİRİŞ

Şanlıurfa İline Ait Genel Bilgiler

Tarihi

Şanlıurfa ve civarındaki yerleşik hayat, Neolitik Dönem'e (Cıvalı Taş Çağı) kadar uzanmaktadır. Göbeklitepe Höyüğü, M.Ö. 11. yüzyılda kullanılan Dünya'nın bilinen en eski mabedinin bulunduğu yerdir. Şanlıurfa; Kur'an, İncil ve Tonah (Eski ahit/Tevrat)'ta geçen Hz. İbrahim peygamberin doğum yeri olarak kabul edilmekte olup, anısına yaptırılan bir adet cami de bu şehirde bulunmaktadır. Ayrıca Hz. Eyüp peygamberin de (İncil ve Eski ahitte "Job") doğum yeri olarak kabul edilir. Kent tarihi süreç içerisinde Ebla, Akkad, Sümer, Babil, Hitit, Hurri-Mitanni, Arami, Asur, Pers, Makedonya, Roma, Bizans gibi uygarlıkların egemenliklerine sahne olmuştur.

1094 yılında Selçuklu hâkimiyetine girmiştir. 1098'de Haçlı Edessa Kontluğu, daha sonra Eyyubi, Memluk, Türkmen aşiretleri, Timur Devleti, Akkoyunlular, Dulkadir Beyliği, Safeviler ve en son da 1516'da Osmanlı sınırları içine katılmıştır. Önceleri Rakka Eyaleti sınırları içerisinde yer almakta iken, 1876'da Halep'e bağlanmıştır, 1916'da ise bağımsız bir sancak olmuştur. I. Dünya Savaşına kadar Osmanlıların elinde olan Urfa, 1919 yılında önce İngilizler, daha sonra da Fransızlarca işgal edilmiş ve 11 Nisan 1920'de düşman işgalinden kurtarılmıştır. Cumhuriyet sonrasında, 1924'te il olmuştur. Daha sonraki dönemlerde ismine "Şanlı" unvanı eklenmiş ve Şanlıurfa olarak değiştirilmiştir.

Coğrafi Durum

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Şanlıurfa, doğuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeybatıda Adıyaman, kuzeydoğuda Diyarbakır illeriyle çevrilidir. 789 km'lik Türkiye-Suriye sınırının bir bölümünü ilin güney sınırı oluşturur. Genelde bir ova görünümündeki il merkezinin rakımı 518 m'dir. Şanlıurfa kontinental (karasal) iklim özelliği gösterir. Yazları çok kurak ve sıcak, kışları bol yazları nispeten ılıman geçmektedir. Matematik konum itibarıyla ekvatora yakın olup, deniz etkisinden uzak bir bölgede bulunmaktadır. Bu nedenle karasal iklim özelliği ağır basmaktadır. Bu özellik sıcaklık ve yağış bakımından kendisini göstermektedir. Kar ve don olayının görüldüğü gün sayısı oldukça azdır.

Konum itibarıyla Arap Platformu'nun kuzey bölümleri ile Güneydoğu Toroslar'ın orta kısmını güney etekleri üzerinde yer almaktadır. İlin kuzeyinde bulunan dağların yükseklikleri düşüktür. Dağlar arasında geniş ovalar yer alır. İldeki başlıca dağlar; Karacada (1 938 m), Tektek (449 m), Susuz (801 m), Takur Tukur, Germuş (771 m), Şebeke (750 m) ve Arat (840 m) dağlarıdır. İl genel olarak plato görünümünde olup, başlıca ovaları şunlardır: Harran, Suruç, Viranşehir, Hilvan, Ceylanpınar, Bozova ve Siverek. En önemli akarsuyu Fırat Nehri'dir. Şanlıurfa kenti içinde göl olarak nitelendirilen Halil'ür Rahman ve Ayn-zeliha olmak üzere iki küçük göl mevcuttur. Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü yerde oluşan bu iki göl nehir merkezinin güney batısında yer almaktadır. Hz. İbrahim'in düştüğü yer, Halil'ür Rahman Gölü'dür.

Nemrut'un kızı Zeliha da İbrahim'e inandığından kendisini onun peşinden ateşe atmış ve düştüğü yerde Ayn-zeliha Gölü oluşmuştur. İçerisindeki balıkların kutsal sayılarak yenilmediği bu göller, dünyanın her tarafından gelen ziyaretçilerini ağırlamaktadır. Ayrıca GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) ile yapay olarak oluşturulan Atatürk Baraj Gölü, Türkiye'nin en büyük baraj gölü olup,

il sınırları içinde bulunmaktadır.

İdari ve Sosyo-Ekonomik Durumu

Şanlıurfa ilinin nüfusu, 2019 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 2.073.614 kişidir. İlçeleri Siverek, Viranşehir, Suruç, Akçakale, Birecik, Ceylanpınar, Harran, Bozova, Hilvan, Halfeti, Karaköprü, Haliliye, Eyyübiye' dir. Şanlıurfa nüfus açısından, Türkiye'nin en büyük ikinci kentidir. Şanlıurfa'da ki ilçe sayısı 13'tür.

Şanlıurfa ili, GAP'ın merkezi olarak bilinmekte ve GAP idaresi'nin idari yerleşkesini içermektedir. GAP, çok sektörlü, entegre ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı ile ele alınan bir bölgesel kalkınma projesidir. Proje alanı Fırat ve Dicle havzaları ile yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan 9 ili kapsamaktadır (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak). 1970'lerde Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki sulama ve hidroelektrik amaçlı projeler olarak planlanan GAP, 1980'lerde çok sektörlü, sosyo-ekonomik bir bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür. Kalkınma programı, sulama, hidroelektrik, enerji, tarım, kırsal ve kentsel altyapı, ormancılık, eğitim ve sağlık gibi sektörleri kapsamaktadır. GAP; 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ve 1,82 milyon hektar alanda sulama sistemlerinin yapımını öngörmektedir. Geniş ve verimli tarım arazilerine sahip Şanlıurfa da, GAP Projesi ile birlikte tarımın etkinliği ve önemi daha da artmıştır.

Arkeolojik bulgulara göre Şanlıurfa; dünyanın en eski kenti, insanlık tarihinin başlangıcı, tüm insanlığın ortak ata yurdudur. İl genelinde ortaya çıkan her arkeolojik bulgu, tarihin yeniden yazılmasına vesile olup, Urfa'nın tarihe kaynaklık ettiğini göstermektedir. Bu nedenle büyük bir tarihsel ve kültürel zenginliğe sahiptir. Harran ilçesinde dünyanın ilk üniversitesi olarak kabul edilen yapının kalıntıları bulunmaktadır. Bunun yanında kentte; Balıklıgöl, Göbeklitepe, Savaşçı Amazon Kraliçelerinin mozaikleri, Halil-ür Rahman Camii, Ulu Camii, Hasan Paşa Camii, Fırfırlı Camii, Rızvaniye Camii, Nimetullah Camii, Selahaddin Eyyubi Camii, Germuş Kilisesi, Deyr Yakub, Gümrük Hanı, Tarihi çarşılar, tarihi sokaklar, nehir surları, Kurtuluş Müzesi, saklı cennet Halfeti, Birecik "Kalecik", kaya mezarları, Hz.Eyyub' ün (a.s.) çile çektiği makamı, Çemdin Kale, İmam Bakır Camii ve Türbesi gibi tarihi mekanlar bulunmaktadır. Ayrıca endemik hayvan türlerinden; Kelaynak Kuğu, Çöl Varanı, Ceylan ve Çizgili Sırtlan gibi hayvanlara da ev sahipliği yapmaktadır.

Kent genç nüfusunun da fazla olması sebebiyle önemli bir husus olarak, mevsimlik tarım işçilerinin en yoğun olarak bulunduğu ve bu sektörü ayakta tutan en önemli ildir. Mevsimlik tarım işçiliği açısından Türkiye'nin diğer bölgelerindeki ihtiyacı da karşılayan bir özelliğe sahiptir.

Ağırlıklı olarak tarıma dayalı olan Şanlıurfa ekonomisinde enerji, turizm ve hayvancılıkta önemli sektörlerdendir. Tekstil ve Gıda sektörünün toplam imalat sanayi içerisindeki payı yüksektir. Şanlıurfa, Türkiye deki toplam sulanabilen verimli alanların önemli bir kısmına tek başına sahiptir. Türkiye'nin en büyük, dünyanın ise sayılı büyük çiftliklerinden olan Ceylanpınar Tarım işletmeleri de bu ilin sınırları içerisinde. Ülkemizdeki küçükbaş hayvanların çok önemli kısmı Şanlıurfa'da yetiştirilmektedir. İl ekonomisi açısından önemli olan bir diğer husus da, Akçakale Sınır Kapısı'dır. Atatürk Barajı hidroelektrik santrallerinde üretilen elektrik ile ülkenin elektrik ihtiyacının önemli bir kısmı karşılanmaktadır. Şanlıurfa'da sanayi, ağırlıklı olarak tarıma dayalı sanayidir. Yine Atatürk Barajında yürütülen balıkçılık faaliyetlerinin

Şanlıurfa ekonomisine katkısı da azımsanmayacak boyuttadır. İlin en önemli özelliklerinden biri dünyanın en büyük bütünleşmiş bölgesel kalkınma projelerinden biri olan GAP'ın merkezinde yer almasıdır. Şanlıurfa, bu projenin hayata geçmesiyle birlikte önemli gelişmelere sahne olmaktadır. Tarımın yanında sanayi sektörü de, GAP projesinin kısmen devreye girmesi ile birlikte özellikle 1995 yılından sonra tarım ürünlerine dayalı olarak hızla gelişmeye başlamıştır.

Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü ile Çevre Yönetimi ve Denetim Şube Müdürlüğü olmak üzere 2 adet şube bulunmaktadır. Bu şubelerde 2 şube müdürü, 10 teknik personel, 1 işçi, 1 şef, 1 yardımcı hizmetler kadrosunda olmak üzere toplam 15 kişi çalışmaktadır.

Müdürlüğümüz, 15.11.2019 tarihi itibari ile Mehmetçik Mah 71. Cadde 7062. Sokak No:2 Seyrantepe (Maşuk) Karaköprü / **Şanlıurfa** adresindeki yeni İl Müdürlüğü binasında hizmet vermektedir.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirletici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır.

Ülkemizde dış ortam hava kalitesine ilişkin parametrelerin yönetimi Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, 2019 yılı itibarıyla geçerli olan hava kalitesi limit değerlerine ilişkin bilgi Çizelge A.1'te verilmektedir.

Ancak farklı kirleticilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirleticilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesi için iyi, orta, kötü, tehlikeli vb şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd, 2003a). Bir bölgedeki kirletici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd, 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirletici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirletici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM₁₀), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Çizelge A.1 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER		UYARI EŞİĞİ
		2018 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	2019 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	380	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	150	125	
	yıllık ve kış dönemi (1 Ekim’den 31 Mart’a kadar) -insan sağlığının korunması için-	20	20	
NO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	260	250	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	44	40	
NO _x	yıllık -vejetasyonun korunması için-	30	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	60	50	----
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	44	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,6	0,5	----
BENZEN	yıllık -insan sağlığının korunması için-	8	7	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama -insan sağlığının korunması için-	10.000	10.000	----

(Kaynak: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği)

Çizelge A.2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge A.3 - Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.4 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (İÇŞM, 2020)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme Tesisleri		
Asit Üretim Tesisleri		
Atık Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisleri		
Cam Üretim Fabrikaları		
Çimento	1	1
Demir - Çelik ve Metalurji Fabrikaları		
Doğalgaz Çevrim ve Termik Santraller		
Gıda Fabrikaları		
Gübre Fabrikaları		
Kağıt Fabrikaları		
Kimya Fabrikaları		
Kireç Fabrikaları		
Lastik Üretim Tesisleri		
Otomotiv		
Petrol ve Petrokimya Tesisleri		
Şeker Fabrikaları		
Tekstil Fabrikaları		
TOPLAM		

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Kirleticiler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır. Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir. Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır. Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır. Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO₂), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO₂'nin ozon veya radikallerle (OH veya HO₂ gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO₂ kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana

kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir. İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM₁₀), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM₁₀- 10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM₁₀ için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM₁₀ solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkayıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM₁₀'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM₁₀ maruziyetine karşı hassastır. PM₁₀ yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler %100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerler ulaşılmasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir. Enverziyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır. CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir. Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır. Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan

(C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

Çizelge A.5 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları (İÇŞM, 2020)

	Katı Yakıt			Doğalgaz		Fuel Oil	
	Kullanım Yeri	Cinsi	Tüketim Miktarı (ton)	Yeri	Tüketim Miktarı (sm ³)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (kg)
Sanayi		İthal	39.505,582	Mutfak	217.708,701		
				Isıtma	51.187,705		
				Üretim	7.232.996,998		
				Tüketim Miktarı (sm ³)		Tüketim Miktarı (m ³)	
Konut				93.399.521,99			

İlimizde toplam 22 adet yetki belgeli ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2019 yılı içerisinde 7 adet istasyon yetki belgesi almış olup il genelinde toplam 147.184 adet pul satışı yapılmıştır.

Çizelge A.6 - 2019 yılında Şanlıurfa ilindeki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı (İÇŞM, 2020)

Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenen Firma Sayısı	İldeki Toplam Araç Sayısı	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı
22	259,998	147.184

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan Temiz Hava Eylem Planı 2019 yılında Bakanlığımızca onaylanmıştır.

İlde hava kalitesinin kontrolü konusunda Şanlıurfa Meteoroloji İl Müdürlüğü'nün bahçesinde mevcut 1 adet Hava Kalitesi İzleme istasyonu yer almakta olup, İl Müdürlüğümüz personellerince mevcut bulunan bu istasyonun rutin denetimi yapılmaktadır. Bunun ile birlikte Temiz Hava Eylem Planı kapsamında İlimize 2 adet daha Hava İzleme İstasyonunun yapılması planlanmaktadır.

A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından hazırlanarak Bakanlığımızca onaylanan Temiz Hava Eylem Planı kapsamında aşağıdaki durumlara yer verilmiştir:

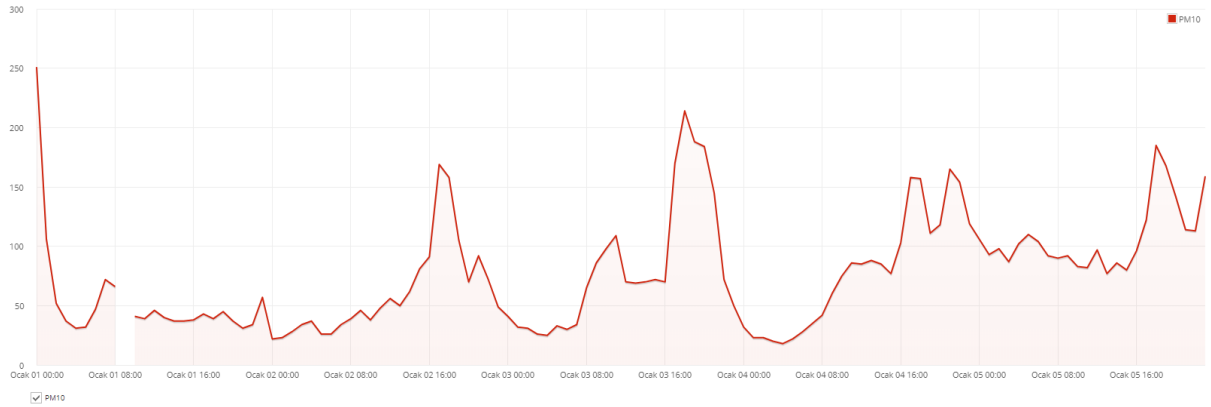
- Motorlu Taşıt egzoz emisyon denetimi
- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliği ile ilgili denetim yapılması
- Evsel Isınma ile ilgili denetim yapılması
- Doğalgaz Kullanımının Yaygınlaştırılması
- Katı Yakıt Tercihleri ve İzinli Yakıtların Seçilmesinde Halkın Bilgilendirilmesi
- Kalorifercilere Eğitim Verilmesi
- Eğitim Programları Düzenleme ve Halkın Bilgilendirilmesi
- Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun İşletimi
- ÇED Raporlarının İnceleme ve Değerlendirilmesinde Hava Kalitesi Sınır Değerlerinin

Göz Önünde Bulundurulması

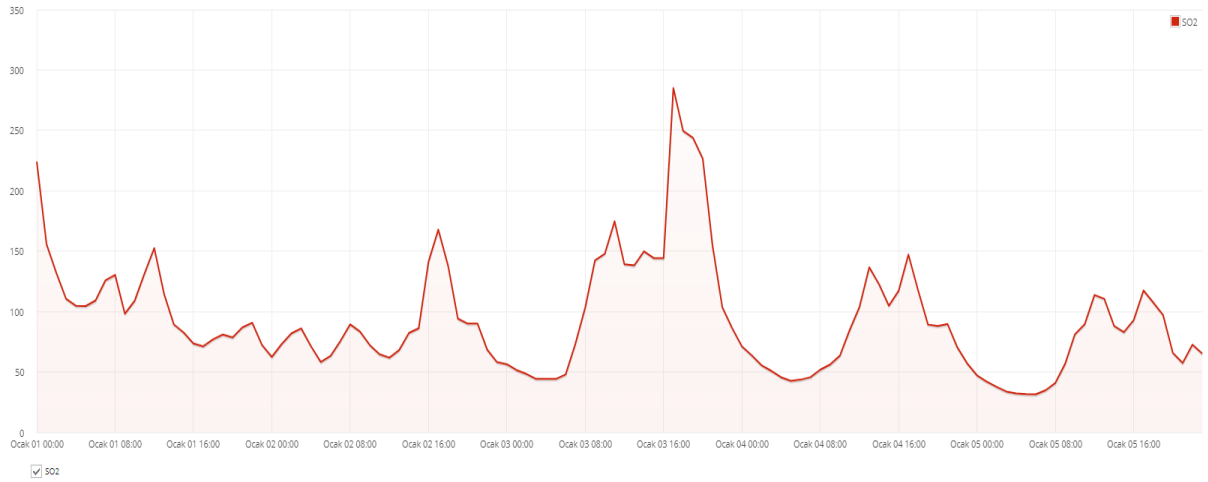
A.4. Ölçüm İstasyonları

Çizelge A.7 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler (havaizleme.gov.tr, yıl)

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNAT LARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Haliliye	37.160443, 38.786976	X					X

Grafik A.1 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında Haliliye istasyonu PM₁₀ parametresi günlük ortalama değeri*
(havaizleme.gov.tr, 2020)

Grafik A.2 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında Haliliye istasyonu SO₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr, 2020)

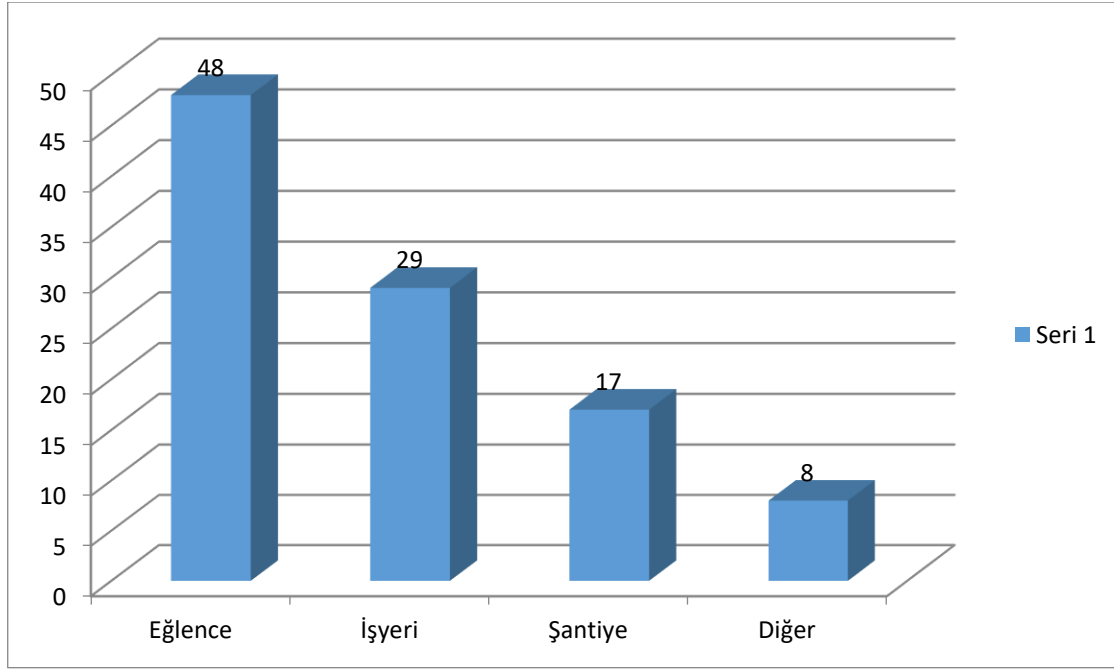
Çizelge 8 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aştığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)
(havaizleme.gov.tr, 2020)

İSTASYON ADI	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	93.60	-	76.98	5										
Şubat	90.70	-	81.63	6										
Mart	37.64	-	41.99	-										
Nisan	22.09	-	15.82	-										
Mayıs	6.28	-	15.29	-										
Haziran	5.02	-	19.82	-										
Temmuz	8.78	-	15.42	-										
Ağustos	2.40	-	25.12	-										
Eylül	9.55	-	20.28	-										
Ekim	14.98	-	82.72	6										
Kasım	6.82	-	36.87	-										
Aralık	50.95	-	42.85	-										

*AGS: Sınır değerini aştığı gün sayısı

A.5. Gürültü

2019 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze 102 adet Gürültü ile ilgili olarak Şikayette bulunulmuştur. Şikâyetlerin 48 adeti Eğlence Merkezlerinde (Sıra Geceleri- Şark Odaları) yapılan canlı müzikten kaynaklı olmakta, 29 adeti işyeri, 17 adeti şantiye ve 8'i ise diğer tesislerden kaynaklanmıştır. İl müdürlüğümüze yapılan bu şikâyetlere teknik personellerimiz tarafından yerinde inceleme yapılmış ve tutanak tutularak ilgili yönetmelik çerçevesinde idari olarak işlem tahsis edilmiştir.

Grafik A.3 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında gürültü konusunda yapılan şikâyetlerin dağılımı (İÇŞM,2020)

A.6. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

2019 yılı içerisinde Şanlıurfa İlinde İklim Değişikliği Eylem Planı ile ilgili olarak herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

A.7. Sonuç ve Değerlendirme

Sonuç olarak İlimiz genelinde 2019 yılı içerisinde ağırlıklı olarak konutlarda ısınma amaçlı 39.985,022 ton kömür satışı yapılmıştır. Doğalgaz kullanım miktarı ise 93.399.521,99 Ssm³ dür. Doğalgaz kullanımının yaygınlaşması devam etmektedir.

Ayrıca 2018 yılı verilerine göre İlimizde 147.184 adet aracın egzoz emisyon ölçümleri yapılmıştır. Egzoz gazı Emisyon Ölçümü yapan 22 adet yetki belgeli ölçüm istasyonu bulunmaktadır.

İlimizde 1 adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. İstasyonda SO₂ ve PM₁₀ ölçümleri düzenli olarak kontrol edilmektedir.

2019 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze 102 adet Gürültü ile ilgili olarak Şikâyetle bulunulmuştur. Şikâyetlerin 48 adeti Eğlence Merkezlerinde (Sıra Geceleri- Şark Odaları) yapılan canlı müzikten kaynaklı olmakta, 29 adeti işyeri, 17 adeti şantiye ve 8'i ise diğer tesislerden kaynaklanmıştır. İl müdürlüğümüze yapılan bu şikâyetlere teknik personellerimiz tarafından yerinde inceleme yapılmış ve tutanak tutularak ilgili yönetmelik çerçevesinde idari olarak işlem tahsis edilmiştir.

İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde ilimizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- İl Emniyet Müdürlüğü
- Aksa Doğalgaz
- (Havaizleme.gov.tr,2020)

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere İlimizde mevcut bulunan akarsulardan Fırat Nehri haricindekilerin debilerinin küçük olduğu ve genellikle küçük çaplı tarla ve bahçe sulamalarında kullanıldığı, az bir kısmının ise içme suyu temininde kullanıldığı görülmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan kuraklık ve yeraltı suyu çekiminin artması sonucunda akarsularımızın debisinde düşüşler görülmekte, bazıları ise kuru veya kısa süreli akış halinde görülmektedir.

Çizelge B.1 – Şanlıurfa ilinin akarsuları (DSİ, 2020)

AKARSU İSMİ	Debisi (m ³ /sn)	Kullanım Amacı
Diphisar/Şanlıurfa	0.089	Tarla ve bahçe sulaması
Karatepe/Şanlıurfa	0.203	Tarla ve bahçe sulaması
Sırrın Deresi / Şanlıurfa	0.122	Tarla ve bahçe sulaması
Hamdun Çayı / Hilvan	0.318	Tarla ve bahçe sulaması
Bulaklı Kaynağı / Birecik	0.203	Tarla ve bahçe sulaması
Balıkligöl Kaynağı/Şanlıurfa	0.101	Tarla ve bahçe sulaması
Çiçekalan/Birecik	0.021	Kuru
Ayran Kaynağı / Birecik	0.017	Tarla ve bahçe sulaması
Fıstıközü/Birecik	0.017	Kuru
Büyükgöl Kaynağı / Bozova	0.025	Tarla ve bahçe sulaması
Hacıkamil Deresi / Siverek	0.672	Tarla ve bahçe sulaması
Hacıhıdır Deresi / Siverek	0.677	Tarla ve bahçe sulaması
Kahnik Deresi / Bozova	0.191	Tarla ve bahçe sulaması
Küçükgöl Kaynağı / Bozova	0.025	Tarla ve bahçe sulaması
Habur Deresi / Ceylanpınar	-	Yağış anında akışa geçer
Üçpınar/Suruç	0.053	Yağış anında akışa geçer
Bentbahçesi (Kızıl Dere) / Birecik	0.161	

Örgülü / Siverek	-	Yağış anında akışa geçer
Narlıkaya / Siverek	0.027	Tarla ve bahçe sulaması
Bucak/ Siverek	0.007	Tarla ve bahçe sulaması
Güllüce/ Siverek	0.019	Tarla ve bahçe sulaması
Balluca/ Siverek	0.029	Tarla ve bahçe sulaması
Karahisar (Gülizar) Viranşehir	0.911	Tarla ve bahçe sulaması
Y.Gırlavik / Birecik	0.139	Tarla ve bahçe sulaması
Fırat Nehri	950	Enerji, Sulama

İlimiz Birecik ilçesi; Fırat Nehri üzeri Karkamış Baraj Gölü Mevkiinde 40 adet Alabalık Üretim Tesisine İl Müdürlüğümüzce ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.(İÇŞM,2020)

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere ilimizde Atatürk Barajı gibi Türkiye'nin en büyük barajının yanında çok küçük kapasiteli göletlerimiz de bulunmaktadır. Gölet ve depolamala tesislerimiz genellikle sulama maksatlı olup, barajlar ise, sulama, enerji ve içme suyu maksatları ile kullanılmaktadır. İlimizde büyük çaplı doğal göller mevcut bulunmayıp, Bozova ilçesinde bulunan Büyüköl ve Küçüköl kaynakları çevresinde oluşan doğal göller bulunmakta ve bunların suları mevsimsel olarak azalmakta, bilhassa yaz mevsimlerinde tamamen kuruyabilmektedir. Yine Balıklıöl kaynağının bulunduğu noktada yer alan Balıklıöl ve Anzılha gölleri de küçük çaplı doğal göller olarak ifade edilebilir.

Çizelge B.9 - Şanlıurfa ilinde mevcut göl, gölet ve rezervuarlar (DSİ, 2020)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Atatürk Barajı	Baraj	48 700,0	872 385		Sulama, Enerji ve İçmesuyu
Birecik Barajı	Baraj	1 220,2	92 700		Sulama ve Enerji
Sulutepe Göleti	Gölet				Sulama
Hacıdır Barajı	Baraj	62,6	2 080		Sulama

Siverek amurlu Göleti	Gölet	9,92	569		Sulama
Hacıkamil	Regülatör	68,0	450		Sulama
Viranehir Nohutlu Göleti	Gölet	6,15	372		Sulama
Siverek Klhan Göleti	Gölet	3,1	244		Sulama
Bykcircıp1 YAS Besleme Bendi	YAS Gölet	4,203	-		Yeraltı suyu kaynaklarını besleme, sulama
Cudi YAS Besleme Bendi	YAS Gölet	2,065	-		Yeraltı suyu kaynaklarını besleme, sulama
Taşbasan Depolaması	Depolama	5,352	-		Sulama, günlük depolama
Yenice (Yayık) Göleti	Gölet	22,41	1 995		Sulama
Derbi (Soydan) Göleti	Gölet	8	640		Sulama
Payamlı 2 Göleti	Gölet	1,2	105,2		Sulama
Pesor Göleti	Gölet	3,61	314,6		Sulama
Yelesen (Glpınar) Göleti	Gölet	14	1 080		Sulama
Katırkuyu Göleti	Gölet	0,16	16,6		Sulama
Bulanık Göleti	Gölet	0,23	23,8		Sulama

B.1.2. Yeraltı Suları

İlimizin yeraltı suyu potansiyeli ve yeraltı suyu seviyesi bilgileri ilçe bazında aşağıdaki tablolarda verilmektedir. Bazı bölgelerde yeraltı suyu seviyesi düşüş gösterirken, bilhassa yüzeysel sulama kaynakları ile sulanan bölgelerde yer altı suyu seviyesinde yükselmeler görülmekte, taban suyu problemleri yaşanmaktadır.

İlimizde jeotermal kaynak olarak Karaali Kaplıcalarının bulunduğu bölgedeki kuyular bulunmakta olup; Şanlıurfa merkez ilçeye bağlı Karaali köyünün doğusunda inşa edilen su sondaj kuyularından 45-50 °C de sıcak su pompajla çekilmektedir. Sıcak suyun, yağış sularının süzülerek derinlerde jeotermik gradiyan etkisi ile ısınması sonucu oluştuğu düşünülmektedir. Su sondaj kuyularından pompajla çekilen sıcak sular yöredeki kaplıca ve seralarda kullanılmaktadır. Yapılan etütler sonucunda bölgede 90.000 dekarlık bir alanın sıcak su rezervini kapsadığı tespit edilmiştir. Su sondaj kuyularının debileri 50-60 l/s' dir.

İstanbul Üniversitesi Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Hidroloji ve Biyoloji Laboratuvarlarında yapılan kimyasal ve biyolojik incelemelere göre; su hipertermal (49.1°), akrototermal (total mineralizasyon 1gr/lt nin altında), kükürtlü (eşik değer üstünde 1.58 ppm hidrojen sülfür) bir su özelliğini taşımakta olduğu tespit edilmiştir. Termomineral kaynak, kükürtlü kaynak olarak Almanya'daki Oberdorf Kaplıcası (H₂S 1,1ppm) ve Akrototermal su olarak, Bursa Askeri Hastane Kaplıcası suyuna benzemektedir.

Çizelge B.10 – Şanlıurfa ilinin yeraltı suyu potansiyeli (DSİ, 2020)

İlçe bazında havzalar	Miktarı (hm ³ /yıl)
Viranşehir-Ceylanpınar havzası	1216
Harran –Akçakale havzası	923
Suruç havzası	245
Birecik havzası	118,05
Halfeti havzası	62,87
Yaylak (Baziki) havzası	245,72
Bozova havzası	164,78
Hilvan havzası	220
Siverek havzası	250

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

Çizelge B.13 : Yer Altı Su Seviyeleri(DSİ,2020)

İLÇE	Kullanma Belge Adedi	Pompaj (m ³ /s)	Tahsis Miktarı (hm ³ /yıl)	YAS Seviyesi Yaklaşık (m)
Viranşehir-Ceylanpınar	6125	127,066	1504,958	80-250
Harran-Akçakale	3877	66,967	433,951	30-160
Suruç	526	5,908	38,289	2-120
Birecik-Halfeti	580	2,970	19,252	20-200
Bozova	464	2,672	17,32	10-150
Hilvan-Siverek	2583	29,504	191,188	50-260

Not: Harran-Akçakale ve Suruç havzasında yapılan yüzey sulaması sonucu tahsis edilen rezervin büyük bir kısmı kullanılmamaktadır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Su Yönetim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Havza Koruma Eylem Planları çerçevesinde Fırat Havzası Havza Koruma Eylem Planı kapsamında, havzanın korunmasına yönelik olarak havza bazında yapılan Havza Yönetim Heyeti Toplantıları ile iller bazında yapılan İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu Toplantıları Bölge Müdürlüğümüz sekreteriyasında yapılmakta, ayrıca Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen izleme noktalarında gerekli numunelerin alınarak analizlerinin yapılması ve belirlenen parametrelerin ölçülmesi işlemleri de bu çerçevede devam etmektedir.

Yine içme suyu ve yeraltı suyu havzalarının korunmasına yönelik olarak gelen tesis ve imar talepleri ilgili mevzuatlar çerçevesinde değerlendirilerek görüş bildirilmektedir. (DSİ, 2020)

İlgili kurumdan nitrat kirliliği ile ilgili yapılan analiz sonuçlarına ulaşılamamıştır

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

Şanlıurfa İl genelinde Endüstrinin yayıldığı alanlar Organize Sanayi Bölgeleridir. Endüstride kullanılan su kaynağı; Belediyeden alınmaktadır. Deşarj noktası koordinatları: Y:469885.491 - X:4105175.591 -Z:630.380 - ED-50 6 Derece.(OSB Müdürlüğü, 2018)

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Yine ilimiz sınırları içerisinde bulunan ve içme suyu kaynağı olarak kullanılmakta olan Atatürk ve Birecik Baraj Göllerinin çevresinde mevcut yerleşim yerlerinden kaynaklanan atık suların arıtılmaksızın alıcı ortama deşarjı bu su kaynaklarımız için kirlilik nedenlerini oluşturmaktadır.

"Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği" doğrultusunda içme ve kullanma suyu temin edilen kıta içi yüzeysel sularla ilgili kirletme yasaklarının uygulanması sureti ile söz konusu su kaynaklarının korunması amaçlanmaktadır. (İÇŞM, 2016)

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Şanlıurfa ili geniş bir tarımsal potansiyele sahiptir. İlimizin toplam tarım alanı 12.200.014 dekar olup toplam tarım alanı Türkiye tarım alanının yaklaşık % 4,9 'una sahiptir. Konya ve Ankara'dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. GAP bölgesinde ise bu oran % 36,4'e çıkmaktadır. İlimizde sulu ve kuru tarım alanlarında başta Buğday, Arpa, ve Pamuk olmak üzere Dane Mısır, Sebze tarımı yapılmakta olup meyvecilikte de Antep Fıstığı, Üzüm, Nar, Badem, Zeytin üretimi yapılmaktadır. Tarım alanlarında NPK (Azot, Fosfor, Potasyum) içerikli kimyasal gübreler ve türevleri ile çiftlik gübreleri de kullanılmaktadır. Ayrıca tarımsal faaliyette bulunan alanlarda yabancı otlar mücadelesinde herbisitler, çeşitli zirai zararlı ve hastalıklara karşı da pestisitler-fungusitler kullanılmaktadır.

İldeki toplam arazi varlığının %59,3'ü tarım alanı, %12,6'sı mera arazisi, %0,7'si fundalık ve ormanlık, %2'si su yüzeyleri ve %25'i de diğer arazileri oluşturmaktadır.

İldeki tarım alanlarının %80,37'ü tarla arazisi, %8,84'ü meyve alanı, %1,72'si ise sebze alanı olarak değerlendirilmektedir. İlimizin 12.200.014 dekar tarım arazisininin 4.770.964 dekarı yani %39,11'ü sulanmaktadır. (Şanlıurfa Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2019)

B.3.2.2. Diğer

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi olarak 7 kırsal ilçemizde aktarma istasyonları ile merkez katı atık sahasına taşınmaktadır. 3 kırsal ilçemizde vahşi depolama bulunmaktadır. Harran, Halfeti, Hilvan. Hilvan ilçemizde de Katı Atık Aktarma istasyonu proje aşamasında olup ihaleye çıkılacaktır. Vahşi Depolama sahası bulunan ilçelerimizde etkilenebilecek bir su kaynağı bulunmamaktadır.(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

B.4. Denizler

Şanlıurfa İlinin kıyısı bulunduğu deniz bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Şanlıurfa ilinde içme ve kullanma suyu kaynağı olarak Atatürk Barajı ve yeraltı su kaynakları kullanılmaktadır.

Şanlıurfa merkez içme suyu arıtma tesisi su kaynağı Atatürk barajı olup arıtım kapasitesi 600.000 m³/gün dür. İl kırsalı ve diğer ilçe belediyelerin kaynak olarak kullandığı yeraltı su kaynağı yani içme suyu kuyuları mevcuttur.

İlimizde 13 ilçe mevcuttur;

1. Akçakale
2. Birecik
3. Bozova
4. Ceylanpınar
5. Eyyübiye
6. Halfeti
7. Haliliye
8. Harran
9. Hilvan
10. Karaköprü
11. Siverek
12. Suruç
13. Viranşehir

Tüm ilçelerimizde içme suyu şebeke hizmeti verilmekle beraber Şanlıurfa Haliliye İlçesinde bulunan Merkez içmesuyu arıtma tesisinden 3 merkez ilçe faydalanmaktadır; Haliliye Karaköprü ve Eyyübiye. Diğer ilçelerde ise yeraltı su kaynakları dezenfekte edilerek içmesuyu şebekesine verilmektedir.

Şanlıurfa İl Nüfusu: **2.073.614**'dir (2019 sonu). İlin yüzölçümü 19.242 km²'dir. İlde km²'ye **108** kişi düşmektedir. (Yoğunluğun en fazla olduğu ilçe: 234 kişi ile Eyyübiye)

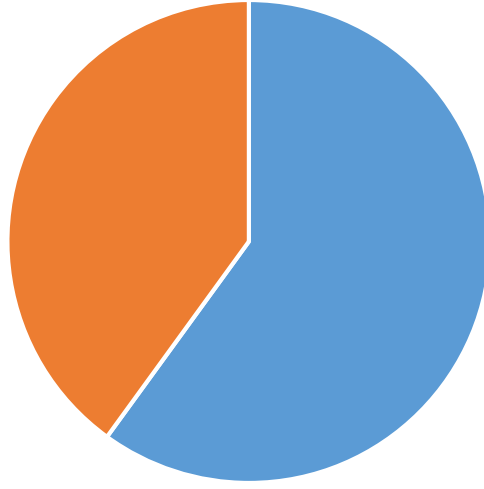
İlde yıllık nüfus artış oranı % 1,86 olmuştur. Nüfusu en çok artan ilçe: Karaköprü (%12,40) Nüfusu en çok azalan ilçe: Bozova (-% 5,36)

4 Şubat 2020 TÜİK verilerine göre 13 İlçe ve belediye, bu belediyelerde toplam 1.424 mahalle bulunmaktadır. (ŞUSKİ,2020)

2019 yılı sonunda Şanlıurfa ili ve ilçelerinin yerleşim yeri ve nüfusla ilgili sayısal bilgileri ^[2]							
İlçe	Nüfus 2018	Nüfus 2019	Fark	Nüfus Artışı %	Mah.Say.	Alanı km ² [3]	Yoğunluk
Akçakale	113.194	115.615	2.421	2,14	117	1.038	111
Birecik	95.149	95.128	-21	-0,02	83	912	104

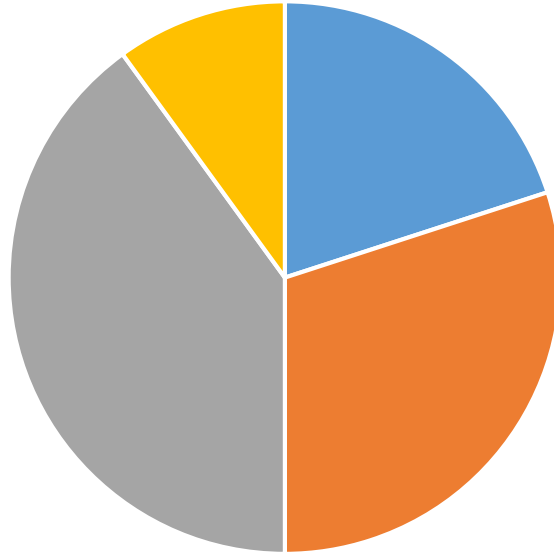
Bozova	58.565	55.423	-3.142	-5,36	88	1.329	42
Ceylanpınar	87.684	89.020	1.336	1,52	50	1.589	56
Eyyübiye	379.123	379.852	729	0,19	162	1.626	234
Halfeti	41.142	40.879	-263	-0,64	49	609	67
Haliliye	376.251	381.877	5.626	1,50	170	1.924	198
Harran	87.843	89.798	1.955	2,23	118	904	99
Hilvan	42.829	42.724	-105	-0,25	70	1.111	38
Karaköprü	195.552	219.796	24.244	12,40	100	1.222	180
Siverek	258.265	260.970	2.705	1,05	177	3.936	66
Suruç	104.302	102.265	-2.037	-1,95	95	744	137
Viranşehir	195.910	200.267	4.357	2,22	145	2.297	87
ŞANLIURFA	2.035.809	2.073.614	37.805	1,86	1.424	19.242	108

ŞANLIURFA İÇMESUYU SU KAYNAKLARI

■ %60 Yeraltı Su Kaynakları (Kuyular) ■ %40 Atatürk Baraj Gölü

Grafik B.4 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı (ŞUSKİ,2020)

■ %20 SANAYİ ■ %30 PARK BAHÇE ■ %40 MESKEN ■ %10 DİĞER

Grafik B.2. Şanlıurfa İlinde 2019 Yılında Şehre Verilen Suyun Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı(ŞUSKİ,2020)

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlgili kurumdan bilgi alınamamıştır.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Kaynağımız Atatürk Barajı olup; Nehir seviyesinden yükseklik bakımından minimum su kotu 513, ideal su kotu 526, maksimum su kotu ise 542 m ye ulaşır. Yıllık ortalama su akışı 26 654 milyar m³ tür. Toplam su depolama hacmi 48,7 milyar m³ tür.

B.5.2. Sulama

İlimiz genelinde tarım alanları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre 1.178.325 ha (11.783.250 da) tarım arazisi bulunmaktadır. Bu alanlardan sulamaya elverişli olanlar 763.449 ha (7.634.490 da) olup, bu alanların ekonomik olarak sulanabilir kısmı 505.616 ha (5.056.160 da) dır. Ekonomik olarak sulanabilir alanların %68'i işletmede olup, toplam sulanabilir alanların %57'sine tekabül etmektedir.

İlimiz genelinde 2019 yılı içerisinde toplam 403.830 ha (4.038.300 da) arazide sulu tarım yapılmış olup, bunların 304.033 ha (3.040.330 da) lık kısmı Bölge Müdürlüğümüzce inşa edilerek sulamaya açılan alanlardır. 99.797 ha (997.970 da) alan ise Halk sulamaları ile sulanmıştır.

Sulanan alanlardan; Harran ovasında açık kanal salma sulama, Yaylak Ovası, Bozova Pompaj Sulaması, Buğdayhöyük Sulaması ve Suruç Ovası Pompaj Sulaması ise kapalı-basınçlı sulama sistemleri ile sulanmaktadır. Bunların dışında kuyulardan elde edilen su ile yağmurlama, damlama ve salma sulama yapılmaktadır.

İlimizde salma sulama yapılan alan 166.356 ha (1.663.560 da)'dır. Sulama alanlarımızdan bilhassa salma sulama yapılan alanlarda tahliye kanallarımız mevcut olup, basınçlı sulama yapılan alanlarda da ihtiyaç görülen kısımlar için tahliye kanalları yapılmaktadır.

Salma sulama yapılan alanlar genel olarak Harran Ovasındadır. Bu bölgede yürütülen Drenaj Projeleri ile taban suyu, tuzluluk ve çoraklaşma problemlerinin giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu projeler kapsamında şu zamana kadar 700.000 dekar alanda drenaj çalışması yapılmış olup, 100.000 dekar alanın drenaj çalışmaları devam etmektedir. Drene edilen sular ana tahliye kanallarımıza bağlanmaktadır.(DSİ,2020)

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Salma sulama Sistemi ile 185.149 ha (1.851.490 da) alan sulanmakta olup, 99.797 ha (997.970) da alan Halk tarafından farklı sistemler ile sulanmaktadır.

Çizelge B.14: Sulama Alanlarının İşletilmesi İle İlgili Bilgiler

İşletme Şekli	2019 Yılı (ha)
DSİ' ce İşletilen	47.063
Devralan Kuruluşlarca İşletilen (Birlikler)	254.972
Koop. İşletilen	1.098
Diğer (Hacikamil, Evrenpaşa)	900
Toplam	304.033

Sulamaya açılan alanların %78'i Sulama Birliklerince işletilmektedir.

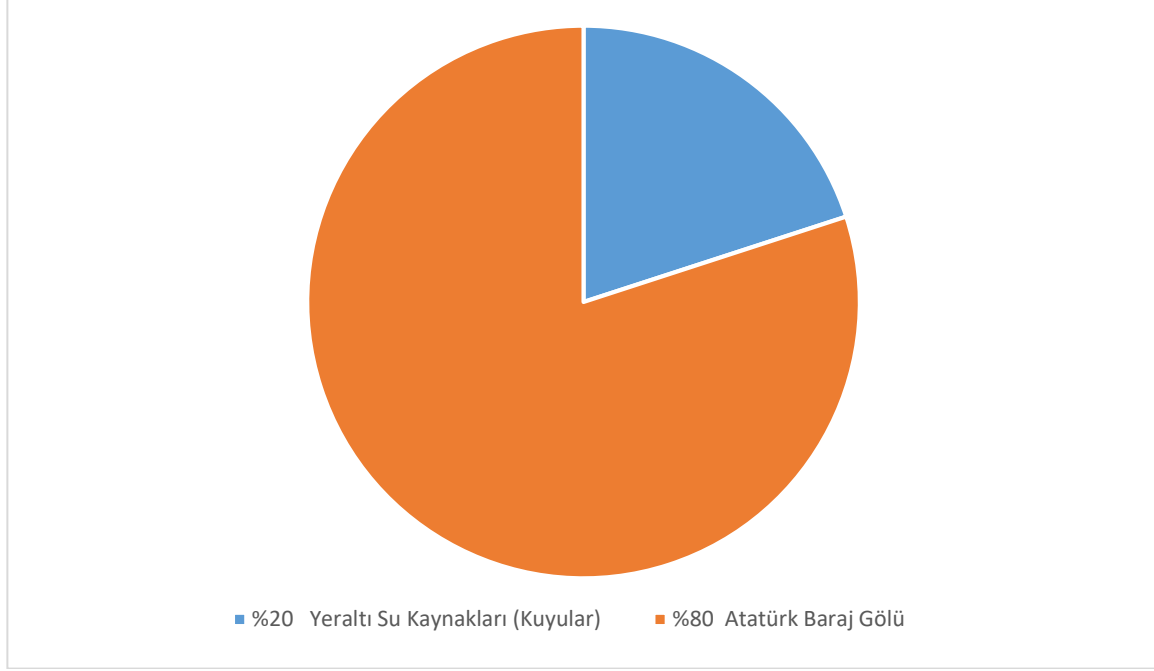
Çizelge B.15:Sulama Birliği-Devredildiği Tesis

Sıra No	Sulama Birliğinin Adı	Devraldığı Tesisler
1	Fırat S.B.	Şanlıurfa-Harran
2	Haktanır S.B.	Şanlıurfa-Harran
3	Topçu - Gündaş	Şanlıurfa-Harran-Suruç
4	Tek Tek S.B.	Şanlıurfa-Harran
5	Şuayb S.B.	Şanlıurfa-Harran
6	Gap S.B.	Şanlıurfa-Harran
7	GüzelYurt S.B.	Şanlıurfa-Harran
8	Yukarı Harran S.B.	Yukarı Harran
9	Cullap S.B.	Yukarı Harran
10	Atatürk Barajı S.B.	Yaylak Ovası
11	Tatarhöyük S.B.	Bozova Pompaj Sulaması

B.5.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Yağmurlama, Damlama Sulama Sistemi ile 124.650 ha (1.246.500 da) alan sulanmaktadır.(DSİ,2020)

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

Grafik B.5 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı(ŞUSKİ,2020)

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Baraj ve Hes	Yıllık Üretim
Atatürk Barajı	8900 GWh
Birecik Barajı	2518 GWh
Şanlıurfa Hes	124 GWh

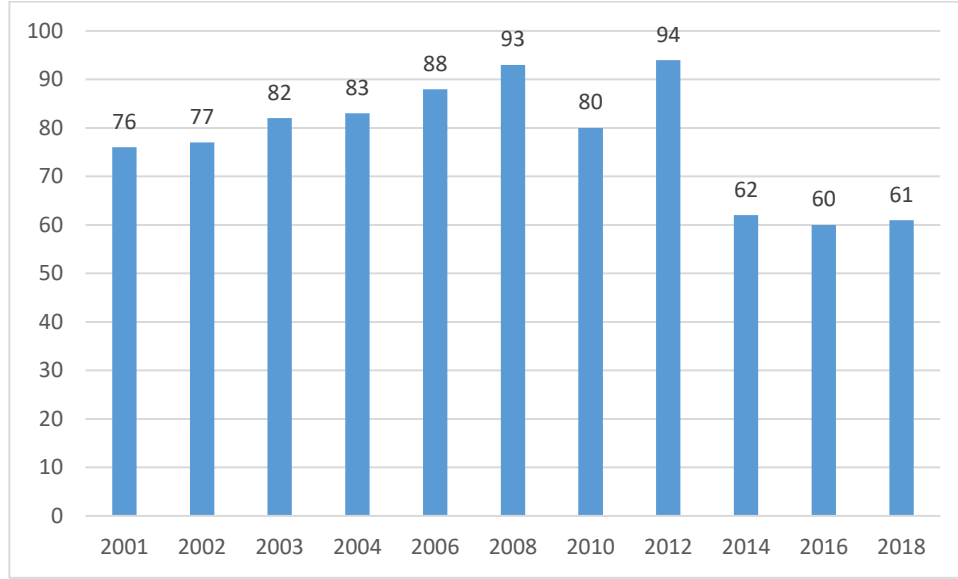
(DSİ,2020)

B.5.5. Rekreasyonel Su Kullanımı

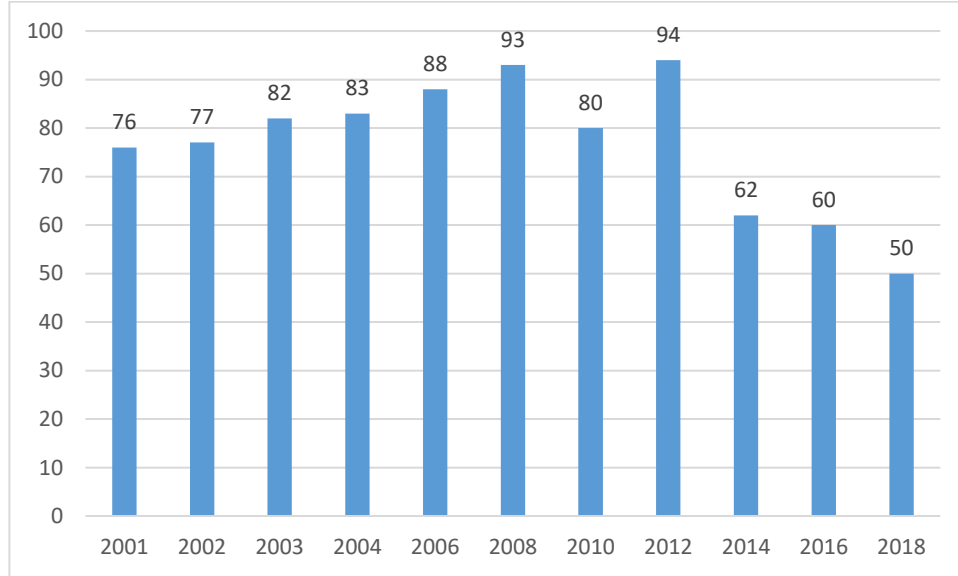
İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

B.6. Çevresel Altyapı

B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

Grafik B.6 - Şanlıurfa ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı (TÜİK,2020)

Grafik B.7 – Şanlıurfa ilinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı (TÜİK,2020)

2019 yılı için bu oran %46,75 dir. (ŞUSKİ,2020)

Çizelge B.11 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (ŞUSKİ,2020)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
il Merkezi	Şanlıurfa Merkez(2019 Nisan ayında devreye girdi)	✓			✓		144.833	var	1,65	Karakoyun deresi	yok	737.398	9.233
ilçeler	Akçakale	✓			✓		8.232	yok	0,2	Cullap deresi	yok	34.743	-
	Birecik		✓										
	Bozova		✓										
	Ceylanpınar		✓										
	Siverek	✓			✓		17.040	var	0,23	Hacı Hıdır Barajı	yok	138.213	4.964
	Suruç		✓										
	Viranşehir		✓										
	Halfeti		✓										
	Harran		✓										
	Hilvan	✓			✓			yok	0,03		yok	24.733	2.080

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

Çizelge B.12 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu

(İÇŞM,2020)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Şanlıurfa Birecik OSB	Faaliyette Değil	-	-	-	-	-
Şanlıurfa Merkez OSB	Faaliyette	4000	YOK	Fiziksel +Kimyasal+Biyolojik	1,918	Dana Deresi
Siverek OSB	Faaliyette Değil	-	-	-	-	-
Viranşehir OSB	Faaliyette	250	YOK	Fiziksel +Biyolojik	-	Kuru Dere Yatağı

Çizelge B.13 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı

(İÇŞM, 2020)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	32	25
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	1	0
Diğer	10	8

B.6.3. Katı Atık (Düzenli) Depolama Tesisleri Atıksuları İçin Önlemler

Merkez Katı Atık Düzenli Depolama Sahamızda sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır. Sızıntı suyu arıtma tesisi henüz bulunmamaktadır ancak plan aşamasındadır. Sızıntı suyu geri devri yapılmaktadır. (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

B.6.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

2019 Yılı İtibari İle Arıtıldıktan Sonra Bertaraf Edilen Atıksu Durumu

Atıksu Arıtma Tesislerimizden Arıtılarak Alıcı Ortama Deşarj Edilen Atıksu Miktarı 45.884.285 M3/Yıl Olup Atıksu Arıtma Tesislerimiz;

Şanlıurfa Merkez Atıksu Arıtma Tesisi

Siverek Atıksu Arıtma Tesisi

Hilvan Atıksu Arıtma Tesisi

Akçakale Atıksu Arıtma Tesisi (ŞUSKİ,2020)

Çizelge B.14 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle arıtıldıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu (İÇŞM,2020)

ARITILDIKTAN SONRA BERTARAF EDİLEN ATIKSU DURUMU							
Alıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
68.139.075	30.000	777.600	0	370.770	0	0	69.317.445

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalar

2019 yılı için herhangi bir veri girişi olmamıştır. (İÇŞM,2020)

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi

İlimizde Arıtma Çamurları, Akçakale Atıksu Arıtma Tesisi (1000 ton/yıl), Merkez Atıksu Arıtma Tesisi 15000 (ton/yıl), Şanlıurfa 2. Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü Merkezi Atıksu Arıtma Tesisi (700 ton/yıl), Şanlıurfa/Viranşehir OSB Müdürlüğü Atıksu Arıtma Tesisi (1 ton/yıl) ve ŞUSKİ Siverek Atıksu Arıtma Tesisi (4964 ton/yıl) kaynaklı olup; Şanlıurfa 2. Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü Merkezi Atıksu Arıtma Tesisi arıtma çamurları Kahramanmaraş ÇİMKO' ya yakmaya, Akçakale Atıksu Arıtma Tesisi, Merkez Atıksu Arıtma Tesisi, Şanlıurfa/Viranşehir OSB Müdürlüğü Atıksu Arıtma Tesisi ve ŞUSKİ Siverek Atıksu Arıtma Tesisi ise Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Düzenli Depolama Sahası'na gönderilmektedir. (İÇŞM,2020)

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

İlimizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge B.15 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları (Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2020)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	490,00	1.876.500
Fosfor	220,00	
Potas	38,00	
TOPLAM	748,00	

Çizelge B.16 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb) (Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2020)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Zararlı ile mücadele	5750,00	
Herbisitler	Yabancı ot ile mücadele	6389,00	
Fungisitler	Mantari hast ile mücadele	11118,00	
Rodentisitler	Kemirici ile mücadele	0,80	
Nematositler			
Akarisitler	Örümcekler ile mücadele	520,00	
Kışlık ve Yazlık Yağlar			
Diğer			
TOPLAM		24157,80 lt	1.345.000 ha

İlgili kurumdan tarım ilacı birikimine dair bilgi alınamamıştır.

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

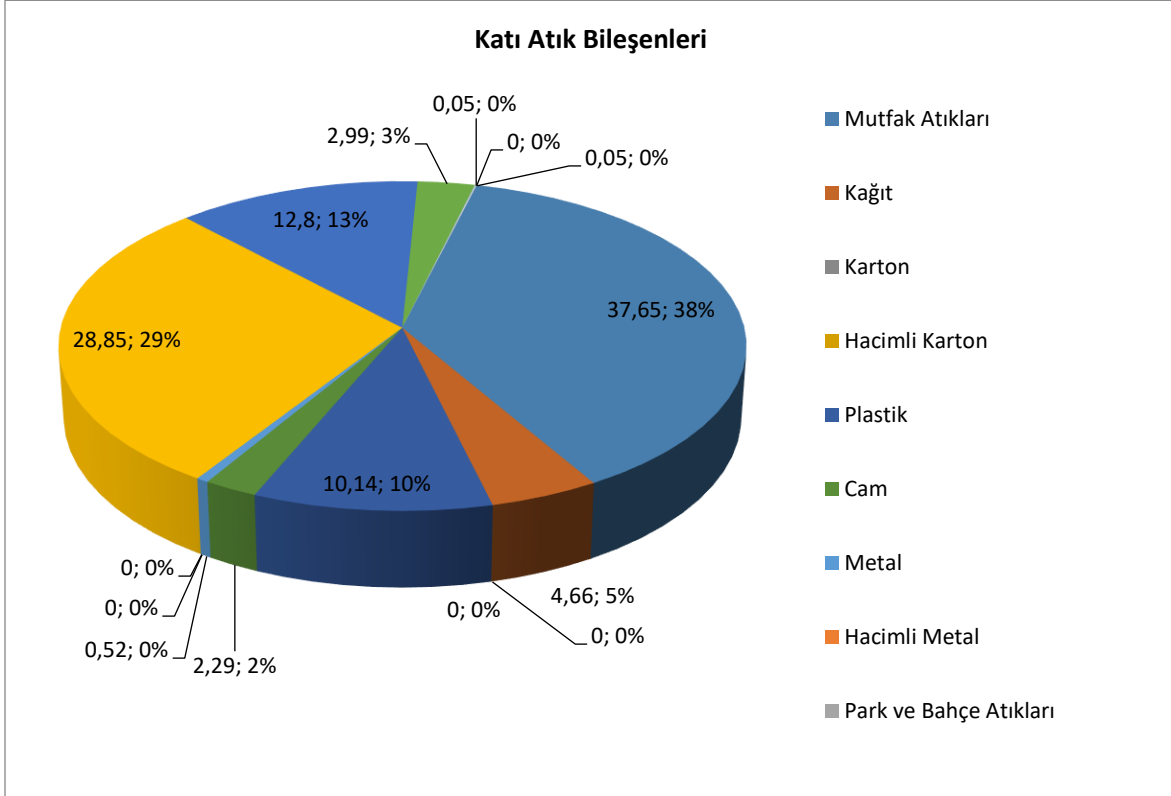
Kaynaklar

- DSİ
- Büyükşehir/Belediye Başkanlığı
- Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

Şanlıurfa İli 2019 yılı katı atık miktarı 435.382 tondur. Merkez Katı Atık Düzenli Depolama Sahamızda sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır. Sızıntı suyu arıtma tesisi henüz bulunmamaktadır ancak plan aşamasındadır. Sızıntı suyu geri devri yapılmaktadır. (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

Grafik C.8 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı itibariyle katı atık kompozisyonu
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

Çizelge C.17 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

Büyükşehir/İl/İlçe Belediye veya	Birliğin Adı Büyükşehir Belediyesi/ Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Nüfus		Üretilen Katı Atık Miktarı (ton/gün)	Toplanan Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor? (Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ))	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi				
		Yaz	Kış		Yaz	Kış	Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon)	Yakma	Düzensiz Depolama	Depo Gazından Enerji Üretimi
Büyükşehir	Şanlıurfa	2.073.614	2.073.614	1.100 ton/gün	1200	1000			7	Belediye	1 adet	Mekanik Ayırma	yok	3 kırsal ilçe	var
İl Geneli		2.073.614	2.073.614	1.100 ton/gün	1200 ton/gün	1000 ton/gün			7	Belediye	1 adet merkez	Mekanik Ayırma	yok	3 kırsal ilçe	var

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

Çizelge C.18 – 2019 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

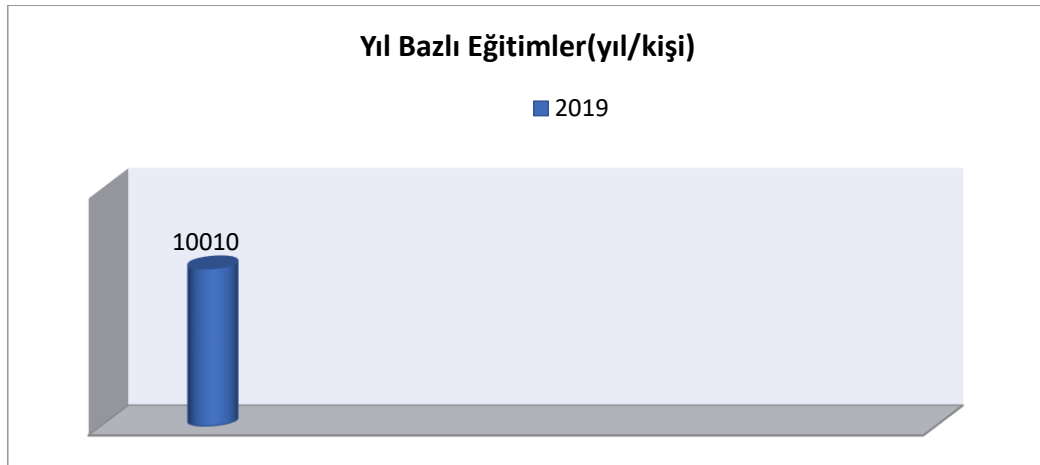
Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi		Hafriyat Toprağı Yönetimi
			Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	Döküm Sahası Sayısı
İl Geneli (Toplam)		475.260	0	0	0

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

C.3.1. Eğitimler

Çizelge C.19 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	11	1000
Öđrenci	90	9010

Grafik C.9 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı

(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Çizelge C.20 – 2019 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2020)

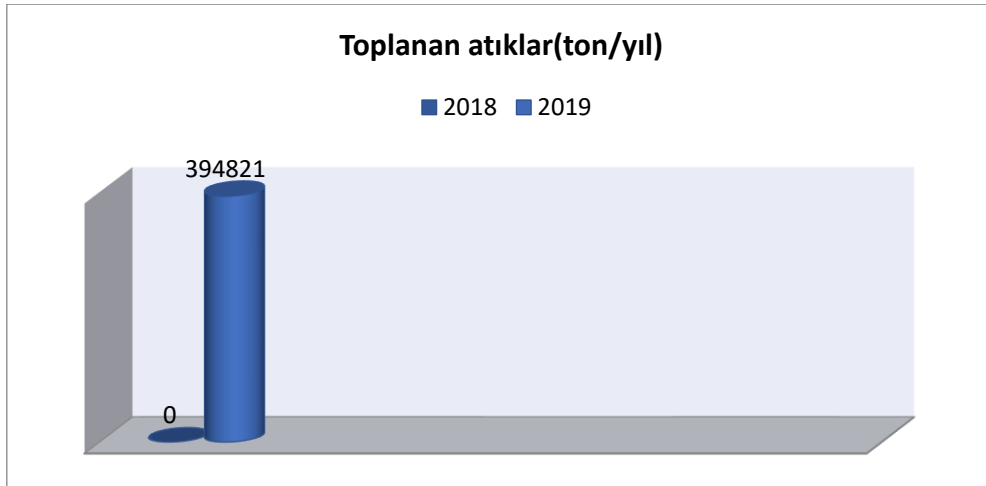
Atık Getirme Merkezi (AGM)	Belediye/AVM/OSB/Üniversite/Site/havaalanı	İlçesi	Toplanan Atık Türü Sayısı	Toplanan Atık Grupları
1. Sınıf AGM	Belediye	Haliliye	7	KAĞIT, PLASTİK, CAM, METAL, GİYSİ, PİL, ATIK BİTKİSEL YAĞ
2. Sınıf AGM	AVM			
3. Sınıf AGM	OSB, Üniversite, Site, havaalanı			
Mobil Atık Getirme Merkezi	Belediye			

C.3.3. Atık Miktarları

Çizelge C.21 – 2019 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı
(sıfır Atık Bilgi Sistemi -2020)

	İlçe	Toplanan Atık Miktarı (Kg)
Kağıt, karton (15 01 01, 15 01 05, 20 01 01)	Eyyübiye	15120
	Haliliye	24980
	Karaköprü	11280
Plastik (15 01 02, 15 01 05, 17 02 03, 20 01 39)	Eyyübiye	390
	Haliliye	9345
	Karaköprü	18
Metal (15 01 04, 17 04 07, 20 01 40)	Karaköprü	9540
Cam (15 01 07, 17 02 02, 20 01 02)		0
Ahşap (15 01 03, 17 02 01, 20 01 38)		0
Tekstil (15 01 09, 20 01 10, 20 01 11)		0
Pil(16 06 01*)	Eyyübiye	5
	Haliliye	44
	Karaköprü	26
Akü (16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05, 20 01 33*, 20 01 34)		0
Toner-Kartuş (08 03 17*, 20 01 27*)		0
Aydınlatma (20 01 21*)		0
Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (20 01 23*, 20 01 35*, 20 01 36, 16 02 13*, 16 02 14*, 09 01 10, 09 01 11, 09 01 12)	Eyyübiye	319020
	Karaköprü	3000
İlaçlar (20 01 31*, 18 01 08*, 18 02 07*, 20 01 32)		0
Bitkisel atık yağ (20 01 25, 20 01 26*)	Eyyübiye	105
	Haliliye	56
Hacimli atıklar (20 03 07)		0

Araç bakım/onarım(16 01 03, 16 01 07*)	Haliliye	150
	Karaköprü	1742
Tehlikeli atık (20 01 13*, 20 01 14*, 20 01 15*, 20 01 17*, 20 01 19*, 20 01 27*, 20 01 29*, 20 01 37*)		0
Organik atık		0
Karışık (plastik, kağıt, cam, metal)		0
TOPLAM		394821

Grafik C.10 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında toplanan atık miktarı
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi -2020)

C.3.4. Sisteme Geçen Kuruluş Sayısı

İlde sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluşlara ilişkin Çizelge C.28 doldurulur. Yıllar bazında karşılaştırma grafiği (Grafik C.14) yapılmalıdır. Yıl bazlı ilerleme grafiği yapılmalıdır.

Çizelge C.22 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık sistemini uygulayan kurum/kuruluş sayısı
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

Hedef Kitle	Toplam Kurum Sayı	Sisteme Geçen Kurum	%
Belediye Geneli	Bilgi mevcut değil.	0	
Belediye Hizmet Binası	Bilgi mevcut değil.	0	
Okul	2725(egitim kurumu ve yurt)	0	
Kurum/kuruluş	Bilgi mevcut değil.	0	
AVM	3	0	
Otel	Bilgi mevcut değil.	0	
Hastane	259 (sağlık kuruluşu)	0	
Sanayi	Bilgi mevcut değil.	0	
Diğer	Bilgi mevcut değil.	0	

Grafik C.11 – Yıllar itibariyle sıfır atık sistemine geçen kurum/kuruluş binası sayısı
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

2019 yılı ve öncesinde sıfır atık bilgi sistemine geçen hiçbir kurum/kuruluş veya işletme yoktur.

C.3.5. Ekipman

Çizelge C.23 – 2019 yılı itibariyle sıfır atık yönetimi kapsamındaki ekipmanlar
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2020)

Kurumlardaki Kumbara Sayısı	Kurumlardaki Konteyner Sayısı	Belediye Genelindeki Konteyner Sayısı
203	1	110

C.3.6. Kompost

İlimizde Kompost Üretim Tesisi yoktur. (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2020)

C.4. Ambalaj Atıkları

Çizelge C.24 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Ambalaj Cinsi	Toplanan Ambalaj Atığı Miktarı (kg)	Geri Kazanılan Ambalaj Atığı Miktarı (kg)
Plastik	45950	5.847,229
Metal		
Kompozit		2.543
Kağıt Karton		408.637
Cam		
Ahşap		
Karışık	17.785,403	
Toplam	17.831,353	6.258,409

Çizelge C.25 - 2019 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	176
Ambalaj Üreticisi Sayısı	9
Tedarikçi Sayısı	3

Grafik C.12 – Yıl bazında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge C.26- 2019 yılında Şanlıurfa ilinde kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
3	1		2

Çizelge C.27 - 2019 yılında Şanlıurfa ilinde ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi (GKT) Sayısı Toplam*	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt-Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
6	6	0	0	0	0	0	0

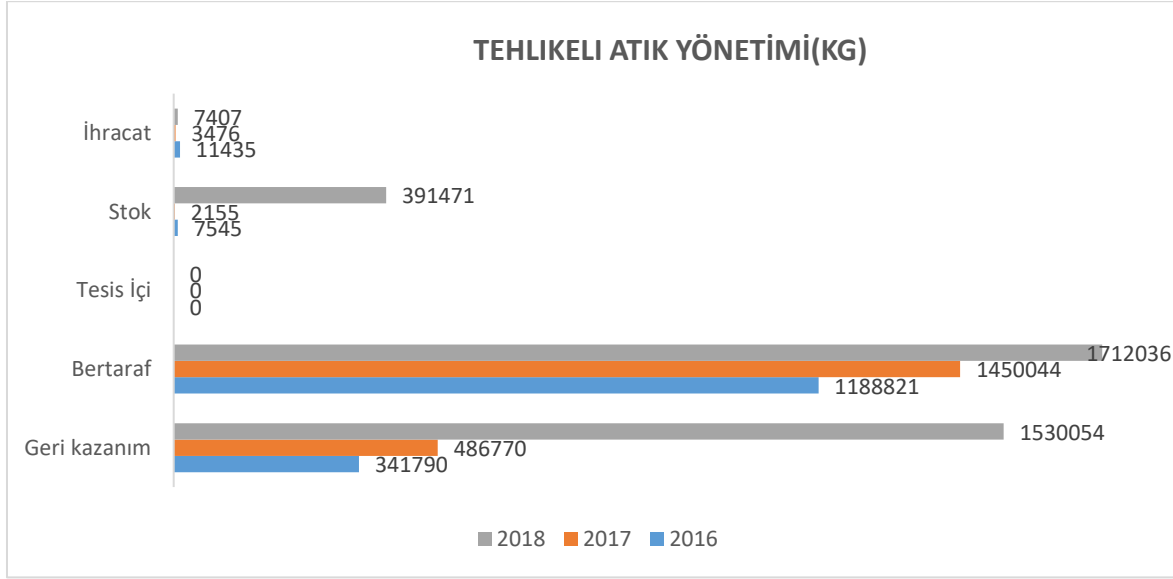
Grafik C.13 – Yıl bazında Şanlıurfa ilinde bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Çizelge C.28 – 2019 yılında Şanlıurfa ilinde Belediyelerin Ambalaj Atık Yönetim Planı (AAYP) durumu (Ambalaj Bilgi Sistemi, 2020)

Belediye Adı	Nüfusu	AAYP Durumu (Var-Yok)	AAYP Onay Tarihi
Akçakale	115615	YOK	
Birecik	223448	YOK	
Bozova	55423	YOK	
Ceylanpınar	89020	VAR	24.12.2018
Eyyübiye	379852	YOK	
Halfeti	40879	YOK	
Haliliye	381877	YOK	
Harran	89798	YOK	
Hilvan	42724	YOK	
Karaköprü	219796	YOK	
Siverek	260970	VAR	21.09.2018
Suruç	102265	YOK	
Viranşehir	200267	VAR	30.12.2019

İlimizde atık getirme merkezi bulunmamaktadır.

C.5. Tehlikeli Atıklar

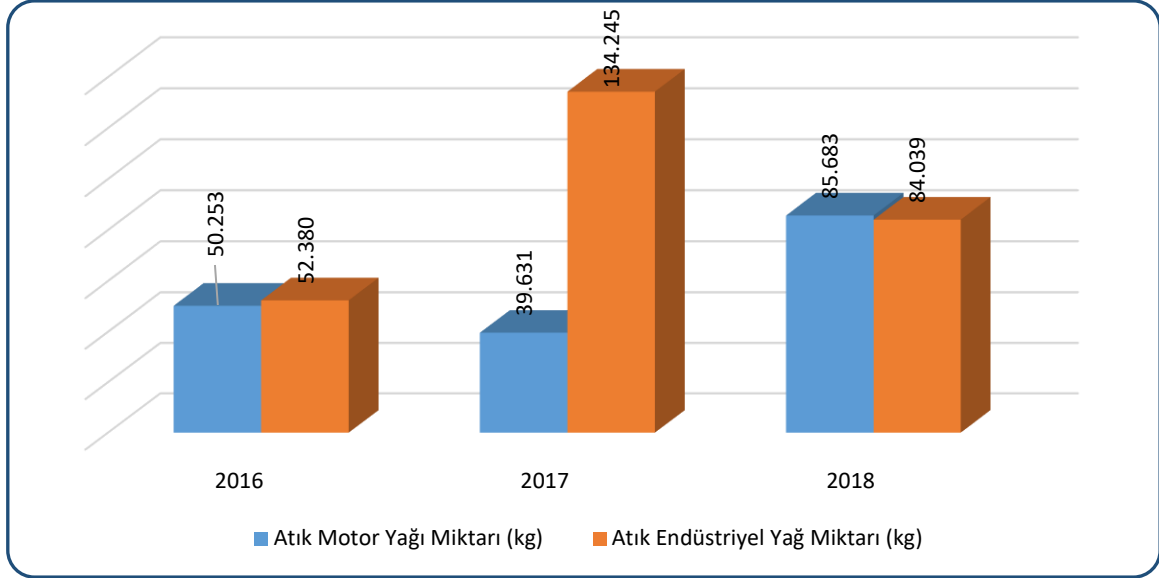
Grafik C.14 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)*

	Geri kazanım	Bertaraf	Tesis İçi	Stok	İhracat
2016	341790	1188821	0	7545	11435
2017	486770	1450044	0	2155	3476
2018	1530054	1712036	0	391471	7407

Çizelge C.29 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında atık işleme ve miktarı*

*Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.6. Atık Madeni Yağlar

Grafik C.15 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde atık madeni yağ toplama miktarları &*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

& Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok ve tesis içi hariç olarak değerlendirilmektedir.

Atık motor yağı kodları : 13 02 04*, 13 02 05*, 13 02 06*, 13 02 07*, 13 02 08*
Atık endüstriyel yağ kodları : 12 01 06*, 12 01 07*, 12 01 10*, 12 01 12*, 13 01 01*, 13 01 04*, 13 01 05*, 13 01 09*, 13 01 10*, 13 01 11*, 13 01 12*, 13 01 13*, 13 03 01*, 13 03 06*, 13 03 07*, 13 03 08*, 13 03 09*, 13 03 10*, 13 05 06*, 19 02 07*

Çizelge C.30 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları*

(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Geri kazanım ^{&&} (kg)	Nihai bertaraf (kg)	İhracat (kg)	Stok (kg)	Atık Minimizasyonu (Tesis İçi) (kg)
162315	0	7407	824	0

&& Ek yakıt olarak kullanım dahildir.

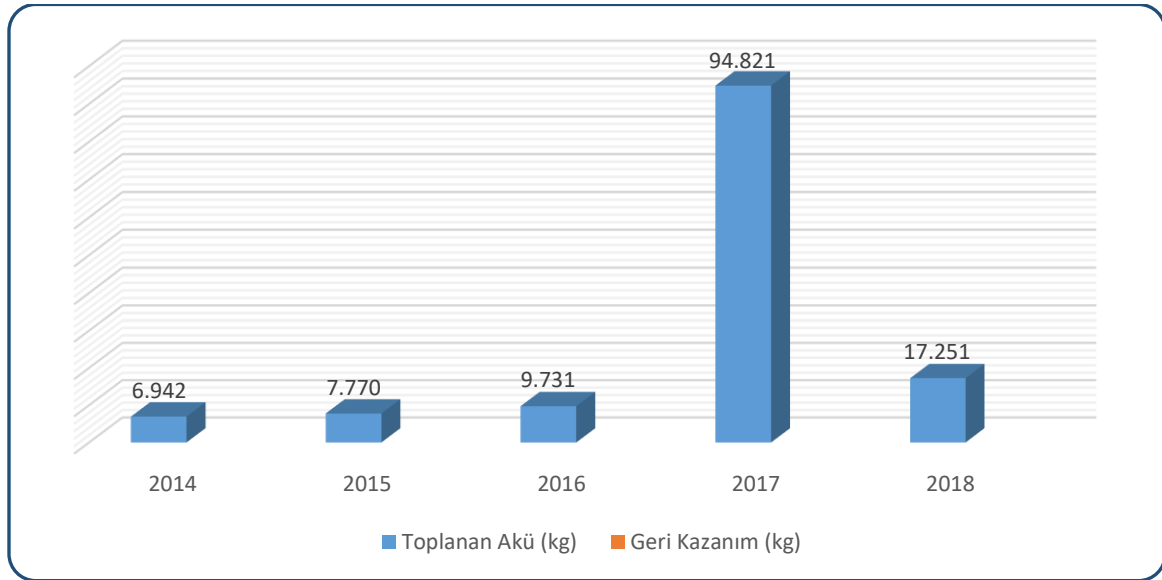
Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

Çizelge C.31 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında toplanan akümülatörlerle ilgili veriler*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

ATIK AKÜMÜLATÖRLER				
Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni Verilen Geçici Depolama Alanı Sayısı	Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (kg)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri Sayısı	Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
			Miktarı (kg)	%
2	17251			

16 06 01*: Kurşunlu Akümülatörler için kullanılan atık kodu

Grafik C.16 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık akü toplama ve geri kazanım miktarı (kg)* (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Atık akümülatör geri kazanım miktarı bilinmemektedir.

Çizelge C.32 – Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık akü miktarı (kg)*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

2014	2015	2016	2017	2018
6942	7770	9731	94821	17251

Kurşunlu Akümülatörler için kullanılan atık kodu 16 06 01*

Çizelge C.33 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle toplanan atık pil miktarı (kg)*
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

2014	2015	2016	2017	2018
27	0	2	8	5

Atık piller için kullanılan atık kodları: 16 06 02*, 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05

Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i

içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

Çizelge C.34 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesisi Sayısı ¹	Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg) ²		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi Sayısı
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26*)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	
	273.08	0	

¹ Bitkisel atık yağlar için 6.6.2015 tarihinden önce verilen Bitkisel Atık Yağ Geçici Depolama İzinleri dahil

² Atık Yönetim Uygulamasında beyan edilen atık miktarı stok ve tesis içi hariç olarak değerlendirilmektedir.

Bitkisel atık yağ ara depolama lisansı verilen tesis sayısı bilgisi şubemizde mevcut değildir.

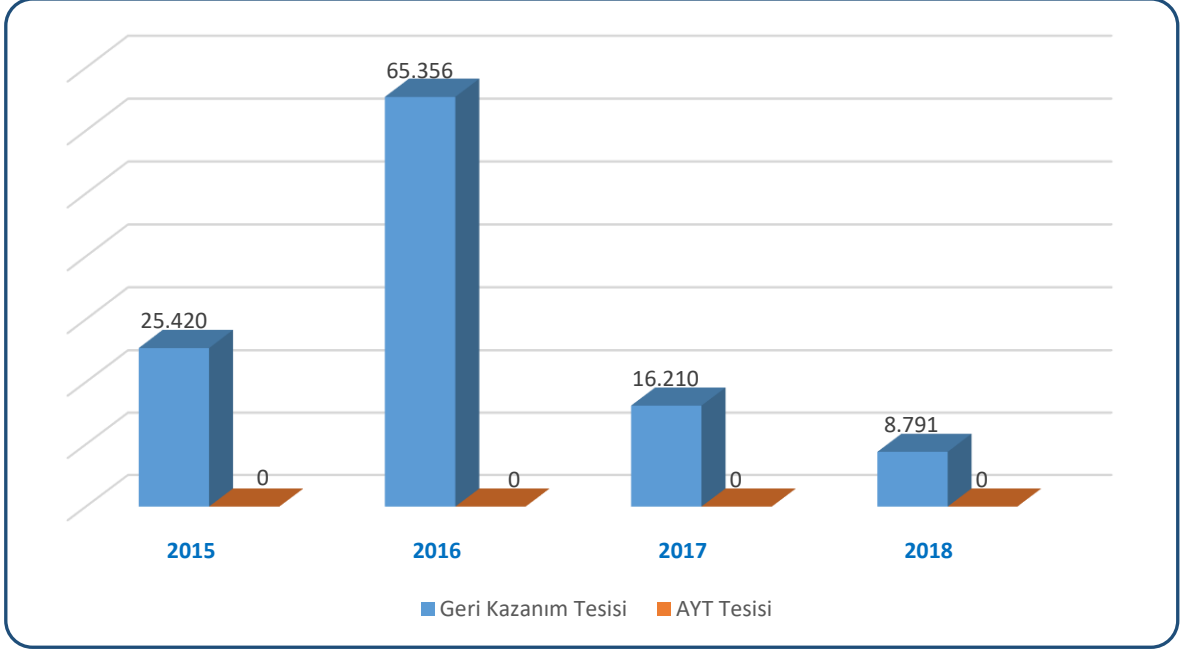
Atık Yönetim Uygulamasında 2019 yılı atık istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2018'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistiki veriye ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü internet sayfasında Resmi İstatistikler - Atık İstatistikleri bölümünden ulaşılabilir.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler

Çizelge C.35 – Şanlıurfa ilinde 2018 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler*

(Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)					
ÖTL Geçici Depolama Alanı Sayısı	Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi Sayısı	Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
0	0	0	0	0	8791

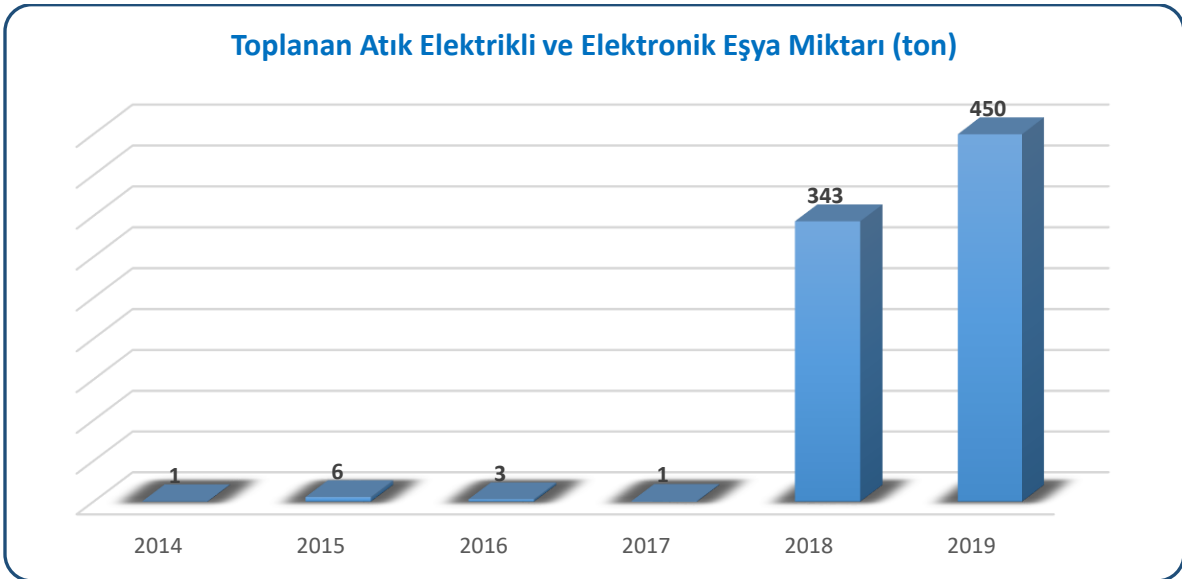

Grafik C.17 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl) (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Çizelge C.36 – Yıllar itibariyle Şanlıurfa ilinde geri kazanım tesislerine ve Atık Yakma Tesislerine gönderilen toplam ÖTL miktarları (ton/yıl) (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

	2014	2015	2016	2017	2018
Geri Kazanım Tesisi	19690	25420	65356	16210	8791
AYT Tesisi	0	0	0	0	0

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar

Grafik C.18 - Şanlıurfa ilinde yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları (ton) (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

AAT İşleyen Tesis İlimizde bulunmamaktadır.

Çizelge C.37 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar (Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

Belediyeler Tarafından Oluşturulan AEEE Getirme Merkezleri Sayısı	AEEE'lerin Toplanması Amacıyla Oluşturulan Aktarma Merkezleri Sayısı	Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde Biriken AEEE Miktarı (ton)	AEEE İşleme Tesisi Sayısı	İşlenen AEEE Miktarı (ton)
0	0	0	0	

C.11. Ömrünü Tamamlamış Araçlar

Çizelge C.38 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılı hurdaya ayrılan araç sayısı (Ömrünü Tamamlamış Araç Uygulaması, 2020)

Oluşturulan ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı	İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
1	3	0	2.998,25

C.12. Tehlikesiz Atıklar

2019 yılı sonu itibarıyla ilimizde 10 adet olan tehlikesiz atık toplama – ayırma tesislerinin topladıkları veya aldıkları tehlikesiz atıkların herhangi bir bildirim yöntemi olmadığından net bir veri verilememiştir.

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

İlimizde demir ve çelik üretim tesisi bulunmamaktadır.

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde kömürle çalışan termik santral bulunmamaktadır.

Kül atıkları ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

İlgili kurumdan herhangi bir bilgi verilmemiştir.

C.13. Tıbbi Atıklar

Çizelge C.39 – 2019 yılında Şanlıurfa ili sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı (Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Şanlıurfa	x		x		1898,329		x		x	Şanlıurfa

*Tıbbi atık taşıma aracı sayısı "adet" olarak belirtilecektir.

Çizelge C.40 - Şanlıurfa ilinde yıllara göre tıbbi atık miktarı
(Atık Yönetim Uygulaması, 2020)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	984,404	917,695	1.189,119	1.446,963	2.026,173	1.898,329

C.14. Maden Atıkları

İlimizde maden zenginleştirme tesisi bilgileri bulunmamaktadır

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

Çizelge C.41 – 2019 yılı itibariyle Şanlıurfa ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı
(Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	0
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	0
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	0

Kaynaklar

Atık Yönetim Uygulaması
Ambalaj Bilgi Sistemi
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

Çizelge Ç.42 – Şanhurfa ilinde 2019 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı (Şanhurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	0
Üst Seviye	0
TOPLAM	0

Çizelge Ç.43 – Şanhurfa ilinde 2019 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları(Şanhurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	0
Üst Seviye	0
Kapsam Dışı	0
TOPLAM	0

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde BEKRA sistemine kayıtlı herhangi bir kuruluş bulunmamaktadır.

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

Şanlıurfa Tüm Yüzölçümü Alanı için Karasal ve İç Su Ekosistemleri, Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi işine 2016 yılında başlanılmış olup; envanter çalışmaları 2018 yılında tamamlanmıştır.

Bu proje, ulusal mevzuatımız ile taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler ve Yatırım Programında yer alan “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi” kapsamında Şanlıurfa İli’nde biyolojik çeşitliliğin envanterinin yapılması ve izlenmesini amaçlanmıştır.

Proje ile biyolojik çeşitlilik envanter verilerinin literatür ve araziden sağlanması, göstergelerin belirlenmesi ve bu göstergeler üzerinden etkin izlemenin gerçekleştirilebilmesi için uygun yöntemin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

(Tarım ve Orman Bakanlığı 3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

D.1. Flora

- ❖ Şanlıurfa İli’nde literatürde **849** takson damarlı bitki tespit edilmiştir.
- ❖ Bunlardan **27** tür endemiktir.
- ❖ Arazi çalışmaları sonucunda **661** damarlı bitki türü tespit edilmiştir. Bunlardan 23 tanesi endemiktir.
- ❖ **Kayıtlardan 11 tanesi il için yeni kayıttır.**
- ❖ Literatür ve arazi çalışmaları sonucunda alanda toplam **860** damarlı bitki bulunmaktadır.
- ❖ Endemizm oranı **3,14**’dür.

Resim C.1 - Baş Kızan (*Cousinia birecikensis*)(Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Resim C.3 - Barsamaotu (*Achillea brachyphylla*)(Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Resim C.4 - Hoş sümbül (*Scilla mesopotamica*) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

D.2. Fauna

Memeliler:

- ❖ Şanlıurfa İli'nde literatürde **46** memeli türü tespit edilmiştir. Bunların arasında endemik tür bulunmamaktadır.
- ❖ Arazi çalışmaları sonucunda **39** memeli türü tespit edilmiştir.
- ❖ Kayıtlardan il için yeni kayıt bulunmamaktadır.

- ❖ Literatür ve arazi çalışmaları sonucunda alanda toplam **46 memeli türü** bulunmaktadır.

Resim D.2 - Kursaklı ceylan (*Gazella subgutturosa*)(Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Resim D.4 - Çizgili Sırtlan (*Hyaena hyaena*) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Kuşlar:

- ❖ Şanlıurfa İli'nde literatürde **238 kuş türü** tespit edilmiştir.
- ❖ Bunların arasında endemik tür bulunmamaktadır.
- ❖ Arazi çalışmaları sonucunda **245 kuş türü** tespit edilmiştir.
- ❖ Bunların arasında endemik tür bulunmamaktadır.

Resim D.5 - Kelaynak (*Geronticus eremita*) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Resim D.6 - Büyük Toy Kuşu (*Otis tarda*) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Resim D.7 - Çizgili İshakkuşu (*Otus brucei*) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Sürüngenler:

- ❖ Şanlıurfa İli'nde literatürde **46 sürüngen türü** tespit edilmiştir.
- ❖ Bunların arasında **3 endemik tür** bulunmaktadır.

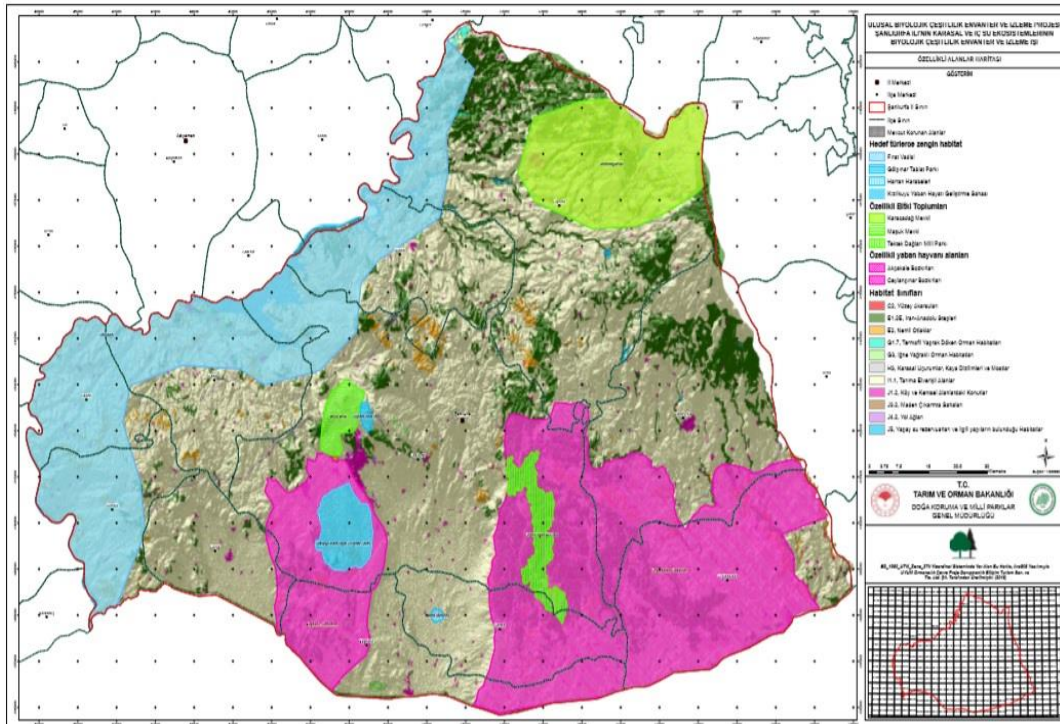

Resim D.6 - Harran Kertenkelesi (*Acanthodactylus harranensis*) (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar

Özellikli Alanlar:

- ❖ Şanlıurfa İli Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi kapsamında çoğunlukla bozkır ekosistemine sahip 9 adet alan Özellik Alan olarak belirlenmiştir. Bunlar;
- ✓ Fırat Vadisi,
- ✓ Harran Harabeleri,
- ✓ Gölpınar Tabiat Parkı,
- ✓ Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası,
- ✓ Maşuk Mevkii (Karaköprü/Şanlıurfa),
- ✓ Karacadağ Mevkii,
- ✓ Tek Tek Dağları Milli Parkı,
- ✓ Akçakale Bozkırları,
- ✓ Ceylanpınar Bozkırlarıdır. (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Özellikli Alanlar Haritası (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

D.3.1. Ormanlar

Şanlıurfa Orman Bölge Müdürlüğüne Bağlı Şanlıurfa Orman İşletme Müdürlüğün ilde Ormancılık faaliyetlerini sürdürmektedir. Geçmiş yıllardan bugüne kadar yapılan Toprak Muhafaza ve Ağaçlandırma çalışmalar ile doğal orman varlığı sonucu Bozuk Orman varlığı;5327Hektar, Verimli Ormanı 9523 Hektar olup toplam 14850Hektar Orman alanı mevcuttur. Şanlıurfa ilinin genel alanının %1 ine tekabül etmektedir yıllar itibariyle Ormanlık alanı artmıştır. Yörede potansiyel ağaçlandırma ve toprak muhafaza çalışması yapılacak alan sıkıntısından dolayı ormanlık alan yüzdesi düşüktür.(Şanlıurfa Orman Bölge Müdürlüğü,2020)

D.3.2. Milli Parklar

Tek Tek Dağları Milli Parkı; 21.06.2007 tarihinde ilan edilmiş olup, toplam alan büyüklüğü 19.335 Ha'dır.

Tek Tek Dağları Milli Parkı'nın kuzey bölümünde, odunsu bitki türleri olarak doğal olarak menengiçler (*Pistacia terebinthus*) yaygın olarak bulunmaktadır. Bu tür ile birlikte bodur çalı formunda *Cerasus mikrocarya* subsp. *tortusa*, nadir türler olarak da *Crataegus aronia* ve *Ficus* sp. bulunmaktadır.

Alanda yapılan floristik çalışmalarda, 53 familyaya ait 183 cins, 272 tür, 29 alttür ve 7 varyete tespit edilmiştir. Proje sınırlarında literatür çalışmasına göre 7 endemik bitki türü tespit edilmiştir.

-*Adonis dentata* Del.

-*Malabalia lasiocarpa* Boiss.

-*Centaurea obtusifolia* (Boiss. &Hausskn.) Wagenitz

-*Leucocyclus formosus* Boiss. subsp. *amanicus* (Rech.fil.) Hub.-Mor. & Grierson

-*Ballota saxatilis* Sieber ex J. & C.Presl subsp. *brachyodonia* (Boiss.) Davis & Doroszenko

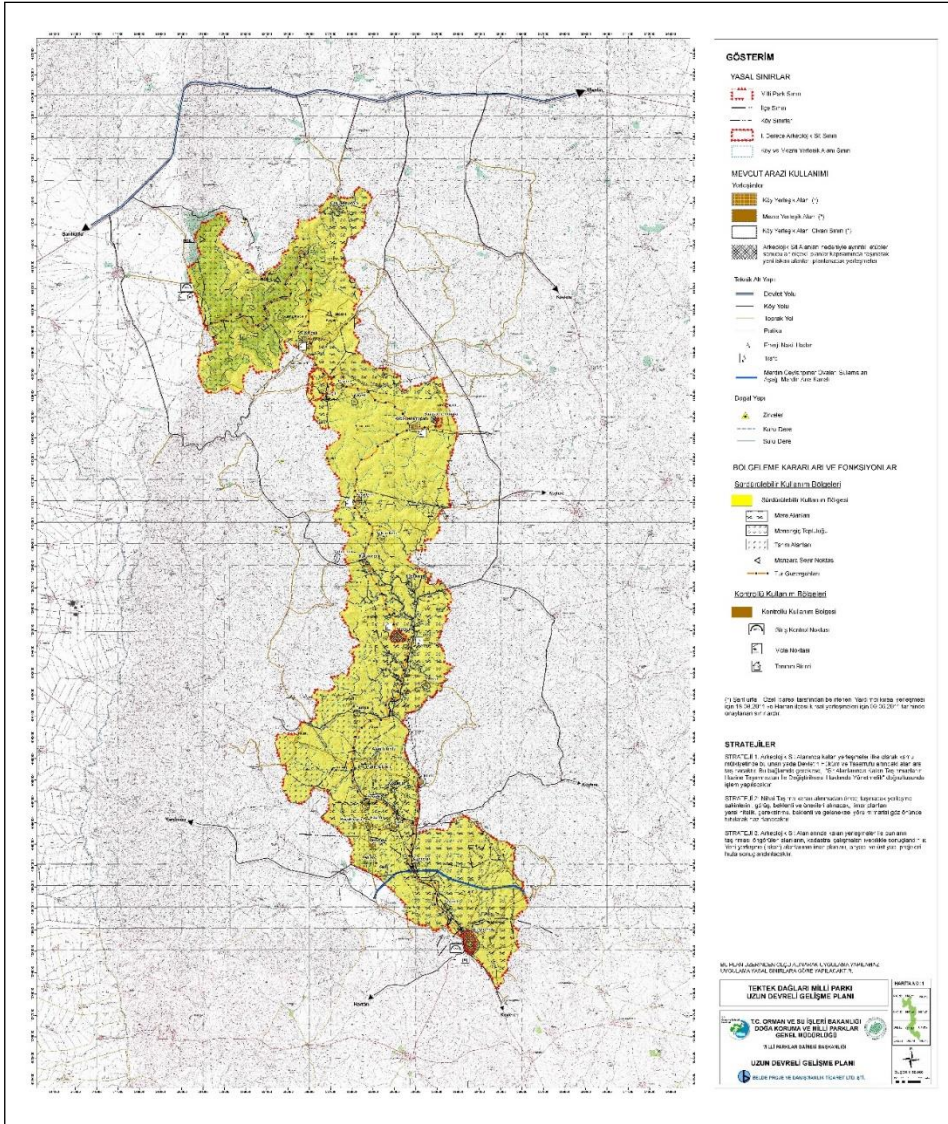
-*Scutellaria orientalis* L. subsp. *haussknechtii* (Boiss.) Edmonson

-*Asphodeline damascena* (Boiss.) Baker subsp. *gigantea* E.Tuzlacı (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Yapılan arazi çalışmaları mevcut literatürle birlikte değerlendirildiğinde; Milli park alanı ve ekolojik sınırları içerisinde 67 tür omurgasız ve 5 ikiyaşamlı, 42 sürüngen, 77 kuş, 2 kirpi, 1 böcekçil,13 yarasa, 1 tavşan, 17 kemirici, 12 etçil ve 2 toynaklı olmak üzere toplam 172 tür omurgalı hayvanın varlığı belirlenmiştir.

Karahan Tepe, Soğmatar Antik Kenti'nin 13 km kuzeyinde, Keçili Mezrası'nın hemen batısında yer alan bu tarihi yerleşme, Şanlıurfa Koruma Kurulu'nun 22.02.2007 tarih ve 296 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Büyüksenemmağara Şanlıurfa Koruma Kurulu'nun 22.02.2007 tarih ve 295 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir. Büyüksenemmağara Köyü'ndeki mevcut mimari kalıntılar ve kayadan oyma yapılar, burasının Hıristiyanlığın ilk yüzyıllarında önemli bir merkez olduğunu göstermektedir.

Şuayipşehri Harabeleri, Diyarbakır Koruma Kurulu'nun 12.11.1994 tarih ve 1558 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir. Bu kentteki mevcut mimari kalıntıların Roma Devrine ait olduğu tahmin edilmektedir.(Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Tek Tek Dağları Milli Parkı Haritası (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Tek Tek Dağları Milli Parkı (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Tek Tek Dağları Milli Parkı (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Tek Tek Dağları Milli Parkı (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Tek Tek Dağları Milli Parkı (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Tek Tek Dağları Milli Parkı (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

D.3.3. Tabiat Parkları

Gölpınar Tabiat Parkı; tamamı Devlet Ormanı statüsündeki bir korunan alandır. Saha, daha önce B Tipi Mesire yeri iken Orman ve Su İşleri Bakanlığının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Tabiat Parkı olarak ilan edilen alan 2873 sayılı Milli Parklar Kanuna tabi olmuştur. Gölpınar Tabiat Parkı, idari yönetim açısından Orman ve Su İşleri Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğüne bağlı Şanlıurfa Şube Müdürlüğü sorumluluğundadır.

Alanda herhangi bir doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanı veya kararı ile askeri bölge ve Özel Çevre Koruma Alanı gibi koruma-yasak alanlar bulunmamaktadır.

Alanda yayılış gösteren orman ekosistemi Kızılçam (*Pinus brutia*) plantasyon alanları ile orman açıklıklarını barındırmaktadır.

Sahada tespit edilen bitkiler; Kızılçam, Gelincik, Çoban Çantası, Tere, Hardal, Dügün çiçeği, Hatmi, Yonca, Korunga, Fiğ'dir.

Sahada tespit edilen hayvan türleri; toprak kurbağası, adi tosbağa, tarla kertenkelesi, toprak yılanı, urfa yılanı, kızıl şahin, tahtalı, kınalı keklik, kaya güvercini, kumru, üveyik, küçük kumru, kukumav, çobanaldatan, tepeli toygar, tarla kuşu, sığircık, serçe, saka, kirpi, akşamcı yarasa, tavşan, kızıl sincap, küçük tarla faresi, orman faresi, tilki. (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Gölpinar Tabiat Parkı (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

D.4. Çayır ve Mera

İlimiz sınırları içerisinde mevcut 234000 ha çayır ve mera alanı bulunmaktadır. Çayır mera alanlarının kullanımından dolayı yıllar bazında herhangi bir artma veya azalma söz konusu olmamıştır. (Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2020)

D.5. Sulak Alanlar

Sulak Alan	Statü	İl	İlçe	Bölge	Havza	Tip	Tescil Alanı(ha)	Sulak Alanı(ha)
Atatürk Baraj Gölü	Diğer	Şanlıurfa	Siverek,Bozova,Hilvan	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Yapay	0	80331.43
Birika Gölü	Diğer	Şanlıurfa	Viranşehir	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Karasal	0	2.54
Karkamış Taşkın Ovası	Ulusal	Şanlıurfa	Birecik	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Karasal	27396	3458
Kürşiran Deresi	Diğer	Şanlıurfa	Viranşehir	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Yapay	0	30.81
Sarıbal Göleti	Diğer	Şanlıurfa	Siverek	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Yapay	0	243.49
Soydan Sulama Göleti	Diğer	Şanlıurfa	Siverek	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Yapay	0	291
Toprak su Sulama Göleti	Diğer	Şanlıurfa	Viranşehir	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Yapay	0	55
Yeleken bataklığı	Diğer	Şanlıurfa	Siverek	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Karasal	0	12.53

Yeleken bataklığı	Diğer	Şanlıurfa	Siverek	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Karasal	0	12.53
Çamçayı Deresi Göleti	Diğer	Şanlıurfa	Siverek	3.Bölge(Şanlıurfa)	Fırat - Dicle Havzası	Yapay	0	303

Şanlıurfa İlinde Bulunan Sulak Alanlar(<https://saybis.tarimorman.gov.tr/#> , 2020)

Şanlıurfa ilinin, Toplam Sulak Alan Alanı : 85022.27 (ha), Toplam Tescil Alanı : 27396.00 (ha) dır.

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

D.6.1. Tabiat Anıtları

D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

D.6.3. Anıt Ağaçlar

D.6.3.1 Balıklıgöl Çınarları: İlimiz, Eyyübiye İlçesi, Balıklıgöl Kent Platosu içerisinde yer alan 6 adet Çınar Ağacı Mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 22.02.2010 tarih ve 1045 sayılı kararıyla tescillenmiştir.

D.6.3.2 Gümrükhanı Çınarları: İlimiz, Eyyübiye İlçesi Gümrükhanı içerisinde bulunan 2 adet Çınar Ağacı mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 21.12.2010 tarih ve 1322 sayılı kararı ile tescil edilmiştir.

D.6.3.3 İlimiz, Birecik İlçesi, Böğürtlen Köyü, 156 parselde bulunan Çitlenbik Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 171 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.4 Kaplandağı Meşeleri: İlimiz, Bozova İlçesi, Avlak Köyü (Kaplandağı), 20 parselde bulunan 10 adet Saplı Meşe Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 28.04.2015 tarih ve 160 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.5 İlimiz, Halfeti İlçesi, Fıstıközü Köyü, 129 parselde bulunan Fıstık Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 173 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.6 Karaotlak Meşeleri: İlimiz, Halfeti İlçesi, Karaotlak Mahallesi, 400 parselde bulunan 4 adet Lübnan Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 22.07.2015 tarih ve 172 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.7 İlimiz, Halfeti İlçesi, Tavşanören Köyü, 10 parselde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 31.03.2016 tarih ve 217 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.8 İlimiz, Halfeti İlçesi, Çekem Mahallesi, 53-70 parselde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 31.03.2016 tarih ve 218 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.9 İlimiz, Siverek İlçesi, Ergen Köyü, Mezarlık Mevkiinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 208 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.10 Divan Meşeleri: İlimiz, Siverek İlçesi, Divan Köyü, 765 parselde bulunan 2 adet Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 207 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.11 İlimiz, Siverek İlçesi, Gülabibey Mahallesi, Kanlıkuyu Meydanı, 108 ada, 1 parselde bulunan Dut Ağacı mülga Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 17.09.2010 tarih ve 1261 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.12 İlimiz, Bozova İlçesi, Yaslıca Mahallesi, Ziyaret Mevkiinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 26.02.2016 tarih ve 210 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.13 Göbekli Zeytin Ağacı: İlimiz, Altınbaşak Köyü, Göbekli Mezrasında bulunan Zeytin Ağacı mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 28.12.2007 tarih ve 563 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.14 Şanlıurfa Siverek İlçesi Kayalı Mahallesinde bulunan Palamut Meşesi Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 28.02.2018 tarih ve 273 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.3.15 Şanlıurfa Halfeti İlçesi Gözeli Mahallesi Saplı Meşe Ağacı Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun 23.07.2019 tarih ve 304 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

Özel Çevre Koruma Bölgesi bulunmamaktadır.

D.6.5. Doğal Sit Alanları

D.6.5.1Balıklıgöl Kent Platosu: Şanlıurfa İli, Merkez İlçesi, 509 ada, 64 ve 65 parselde bulunmakta olup, mülga Şanlıurfa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 30.09.2009 tarih ve 962 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit ve Tarihi Sit Alanı olarak tescillenmiştir. Kapsadığı alan 2.5 ha olup, kentin simgesi niteliğindedir.

D.6.5.2 Söğütlük Parkı: Şanlıurfa İli, Birecik İlçesi, Söğütlük mevkiinde bulunmakta olup mülga Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.07.1995 tarih ve 1644 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Kapsadığı alan 2.5 ha olup, bu alanda Fırat Kavağı (*Populus Euphratica*) olarak bilinen ağaçlar bulunmakta ve bu ağaçların Çizgili İshak Kuşu'nun yaşam alanı olduğu bilinmektedir.

D.6.5.3 Kelaynak Barınakları: Şanlıurfa İli, Birecik İlçesi sınırları içerisinde bulunan alan bölgede yaşayan Kelaynak Kuşlarının yaşama ve üreme alanlarının korunması amacıyla 0.6 ha alan mülga Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 03.07.1995 tarih ve 1644 sayılı kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescillenmiştir.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Şanlıurfa İlinde;

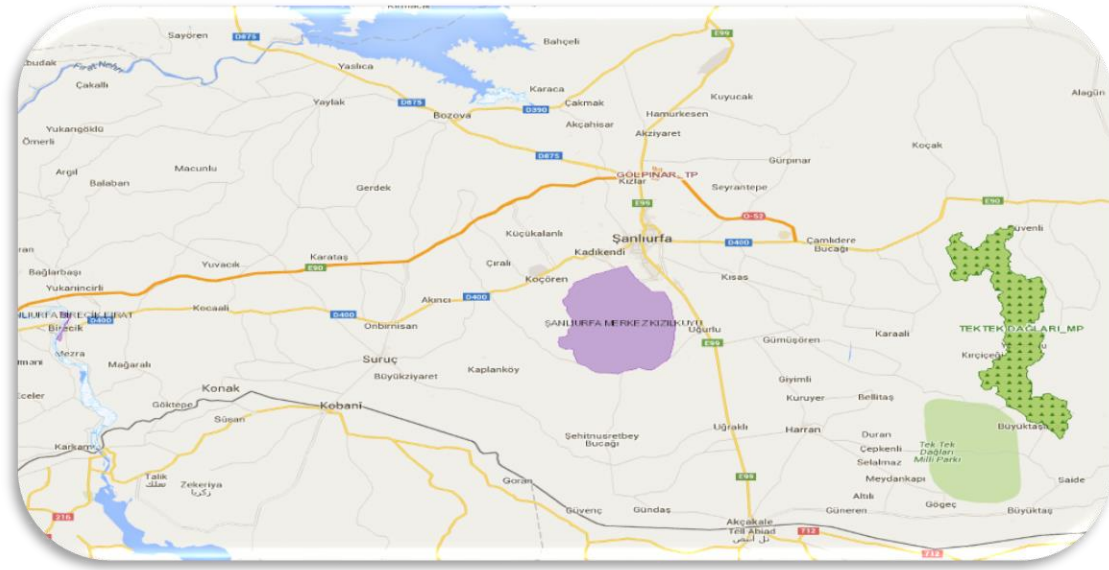
- ✓ 1 adet Milli Park,
- ✓ 1 adet Tabiat Parkı,
- ✓ 2 adet Yaban Hayatı Geliştirme sahası
- ✓ 2 adet Üretim İstasyonu
- ✓ 1 adet Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi
- ✓ 44 adet Genel Avlak,
- ✓ 1 adet Sulak Alan (Uluslararası öneme sahip) bulunmaktadır.

İldeki korunan alanların toplamı 151.326,89 hektar olup, bu rakam il yüzölçümünün % 7,7'ini oluşturmaktadır.

Şanlıurfa Tüm Yüzölçüm Alanı için Karasal ve İç Su Ekosistemleri, Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi (Resimler Proje kapsamında çekilen resimlerdir.)

Şanlıurfa Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü olarak doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve tabiat anıtları ile ilgili 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde tüm iş ve işlemleri gerçekleştirmekteyiz. İlimiz TVK Bölge Komisyonu'na ev sahipliği yapmakta olup, Bölge Komisyonu'nun yetki alanında Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Elazığ, Adıyaman, Mardin, Kilis ve Batman İlleri olmak üzere toplam 8 (sekiz) il bulunmaktadır. Adıyaman, Mardin, Kilis ve Batman İllerinde Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü olmaması sebebiyle bu illerde bulunan doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve tabiat anıtları ile ilgili iş ve işlemler de Şube Müdürlüğümüzce yürütülmektedir.

Şanlıurfa İli dahilinde 1. Derece Doğal Sit Alanı koruma statüsünde toplam 5.6 ha korunan alanımız ve 34 (otuzdört) adet Tescilli Anıt Ağacımız mevcuttur.

Şanlıurfa Tüm Yüzölçüm Alanı için Karasal ve İç Su Ekosistemleri, Biyolojik Çeşitlilik Haritası (Tarım ve Orman Bakanlığı,3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa Şube Müdürlüğü, 2020)

Kaynaklar

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/milli-parklar>

<http://www.turkiyesulakalanlari.com/>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/ta>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tabiat-parklari>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp>

<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp3>

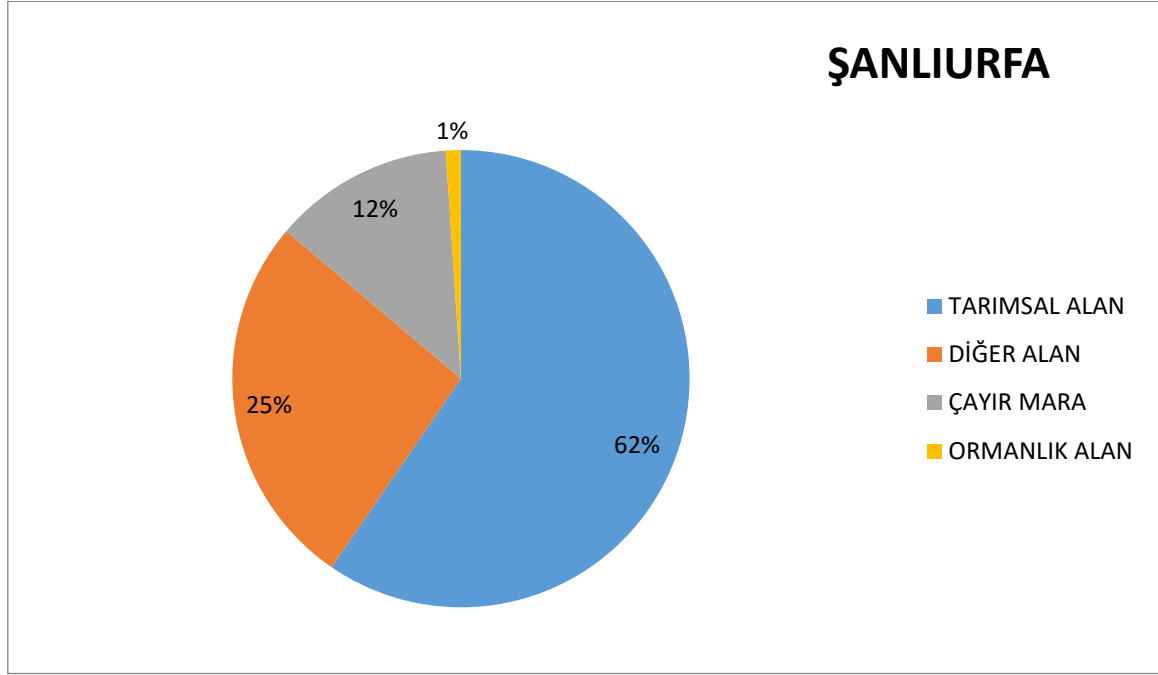
<http://www.milliparklar.gov.tr/korunan-alanlar/tp4>

<http://www.milliparklar.gov.tr/resmiistatistikler>

Şanlıurfa Tüm Yüzölçüm Alanı için Karasal ve İç Su Ekosistemleri, Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi (Resimler Proje kapsamında çekilen resimlerdir.)

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

Grafik E.19 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması

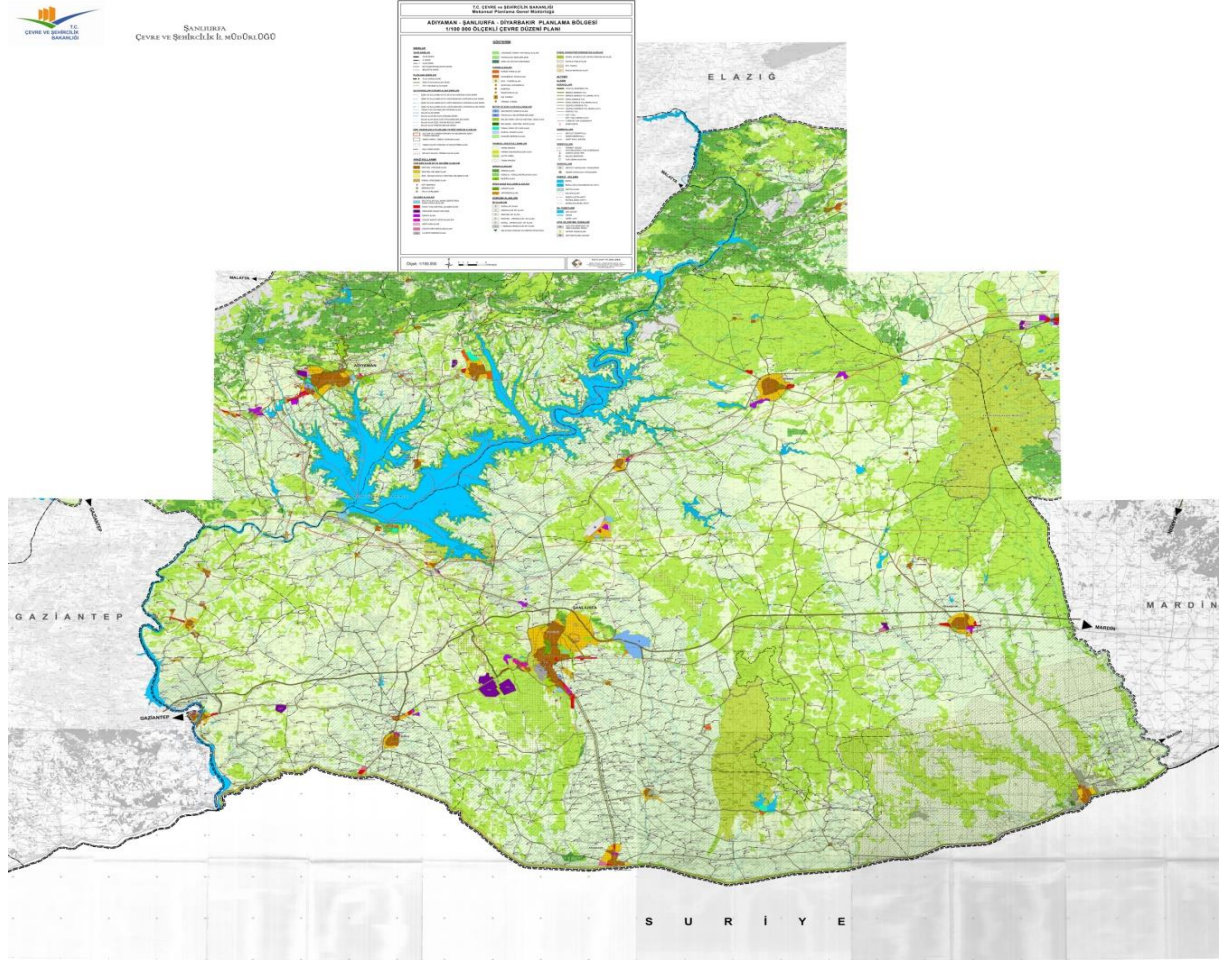
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2020)

Çizelge E.44 – Şanlıurfa ilinde arazi kullanım sınıflandırması
(<https://corinecbst.tarimorman.gov.tr>, Corine, 2020)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	19334,1	1,01	22807,18	1,19	26315,91	1,37	33698,71	1,75	37156,28	1,93
2) Tarımsal Alanlar	1401106,42	72,9	1386505,7	72,14	1358880,04	70,7	1360903,31	70,81	1364409,95	70,99
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	491381,89	25,57	482635,14	25,11	503066,36	26,17	491726,36	25,58	483365,48	25,15
4) Sulak Alanlar	0,03	0	0,03	0	155,46	0,01	1236,17	0,06	1236,17	0,06
5) Su Yapıları	10162,37	0,53	30036,77	1,56	33567,41	1,75	34420,69	1,79	35817,36	1,86
6) Arazi Dağıtım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	1921984,81	100	1921984,82	100	1921985,18	100	1921985,24	100	1921985,24	100

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre Düzeni Planı

Harita E.1 – Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır ilinin 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, 2019)

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

Bakanlığımızca ilk onanma tarihi 30.10.2012 Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Plan Paftaları ve Plan Hükümleri son olarak 13.01.2019 tarihinde güncellenerek onanmıştır.

TEMA Vakfı tarafından, Danıştay 6. Dairesi'nin 2014/8186 esasına kayden "Bakanlığımızca 02/04/2014 tarihinde onaylanan Adıyaman-Şanlıurfa-Diyarbakır Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının (ÇDP) iptali ve yürütmesinin durdurulması" talebiyle Bakanlığımız aleyhine açılan davaya ilişkin olarak, 22/07/2019 günü tebellüğ olunan, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 03/04/2019 tarihli ve 2019/87 YD İtiraz No'lu kararı ile ÇDP' de (Adıyaman'ın güneyindeki kentsel gelişme alanı, Adıyaman İli Kahta İlçesinde yer alan

Adıyaman-Diyarbakır yolunun güneyindeki kentsel gelişme alanı, **Şanlıurfa İli Siverek İlçesi kentsel gelişme alanı, Şanlıurfa İli, Viranşehir İlçesi kentsel gelişme alanı, Şanlıurfa İli, Harran İlçesi kentsel gelişme alanı** ve Diyarbakır Merkezinde Dicle Nehri kenarındaki kentsel gelişme alanları)Yürütmesinin Durdurulmasına hükmedilen kentsel gelişme alanları bulunmaktadır.

Bu neden ile yargı kararlarındaki gerekçeler ve yerleşmelerin gelecekteki ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yukarıda bahsi geçen kentsel gelişme alanlarınının 1/100.000 ölçekli ÇDP' nin arazi kullanım kararları, ilgili kurum ve kuruluş görüşleri ile büyük ova kararları kapsamında yeniden değerlendirilmesi hususunda Bakanlığımızca çalışmalara başlanmıştır.

Kaynaklar

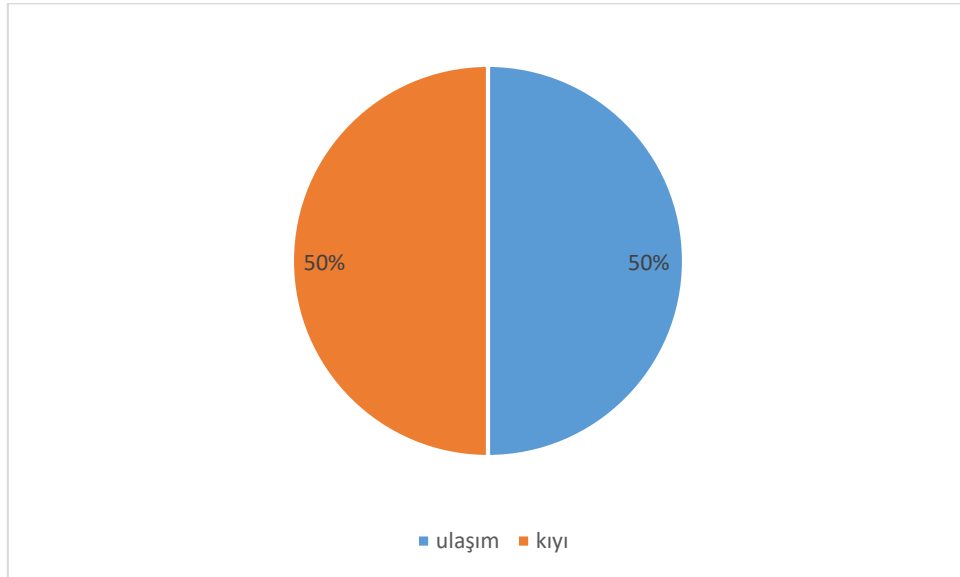
Tarım ve Orman Bakanlığı (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>)
Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

F.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

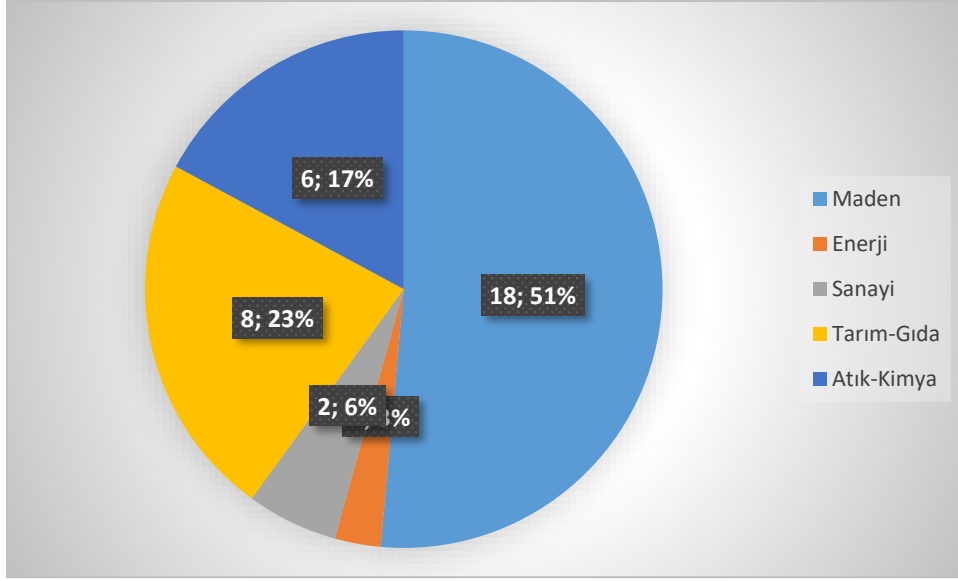
Çizelge F.45 – Şanlıurfa İlinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2019 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, 2020)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	18	1	2	8	6	-	-	35
ÇED Gereklidir	1	-	-	-	-	-	-	1
ÇED Olumlu Kararı	-	-	-	-	-	1	1	2
ÇED Olumsuz Kararı	1	-	-	-	-	-	-	1

Grafik F.20 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı, 2020)

Grafik F.21 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇED Gereklidir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, 2020)

Çizelge F.58 – Şanlıurfa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014-2019 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; Temmuz 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
80	427	628	250	56	9	62	1512

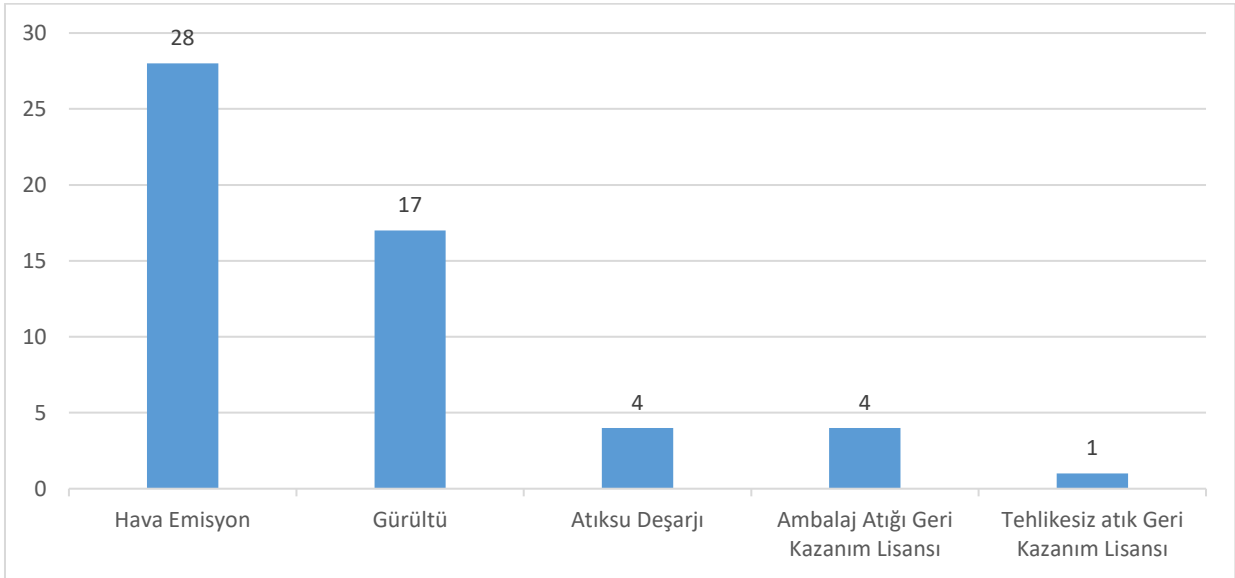
Çizelge F.46 – Şanlıurfa ilinde 2014-2019 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; Temmuz 2020)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
14	14	2	5	3	1	-	39

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge F.47 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları
(e-İzin Yazılımı, 2020)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	15	20
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	34	36
Çevre İzni Muafiyet Sayısı	62		62
TOPLAM	7	49	118

Grafik F.22 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı
(e-izin yazılımı, 2020)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Çevre İzin ve Lisans yönetmeliği kapsamında 20 adet tesise geçici faaliyet belgesi, 36 adet tesise çevre izin/lisans belgesi verilerek 62 adet tesise de çevre izin muafiyeti verilmiştir. Bu izinlerin 28 adet hava emisyon, 17 adet gürültü, 4 adet atıksu deşarjı konulu olup 4 adet tesise ambalaj atığı geri kazanım lisansı, 1 adet de tehlikesiz atık geri kazanım lisansı verilmiştir.

Kaynaklar

Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
e-ÇED Yazılımı
e-İzin Yazılımı

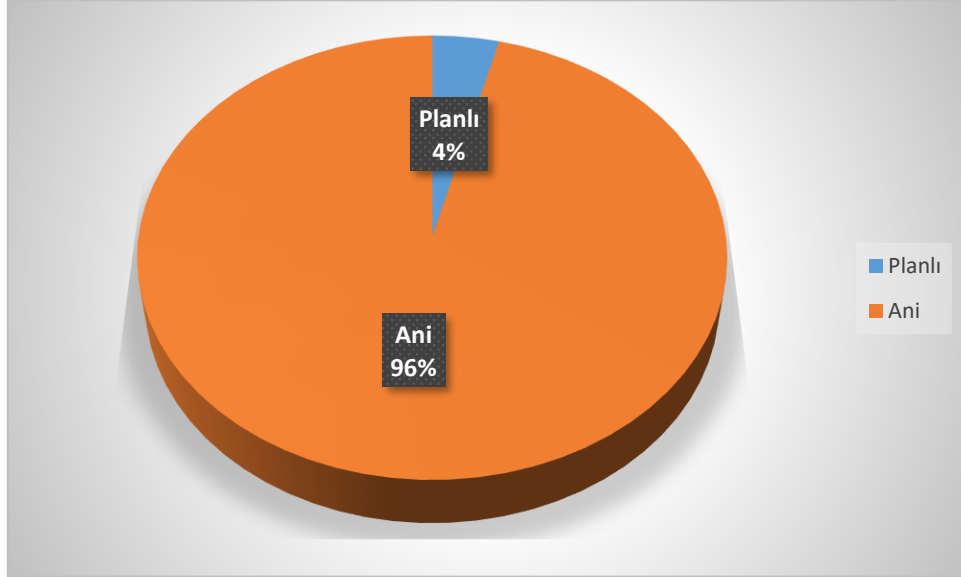
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

Çizelge G.48 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı

(e-denetim yazılımı, 2020) ÇED ve Çevre Yönetim Şube dahil tamamı

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	12
Plansız (ani+şikayet) denetimler	228
Genel toplam	240

Grafik G.23 – Şanlıurfa ilinde ÇŞİM tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı

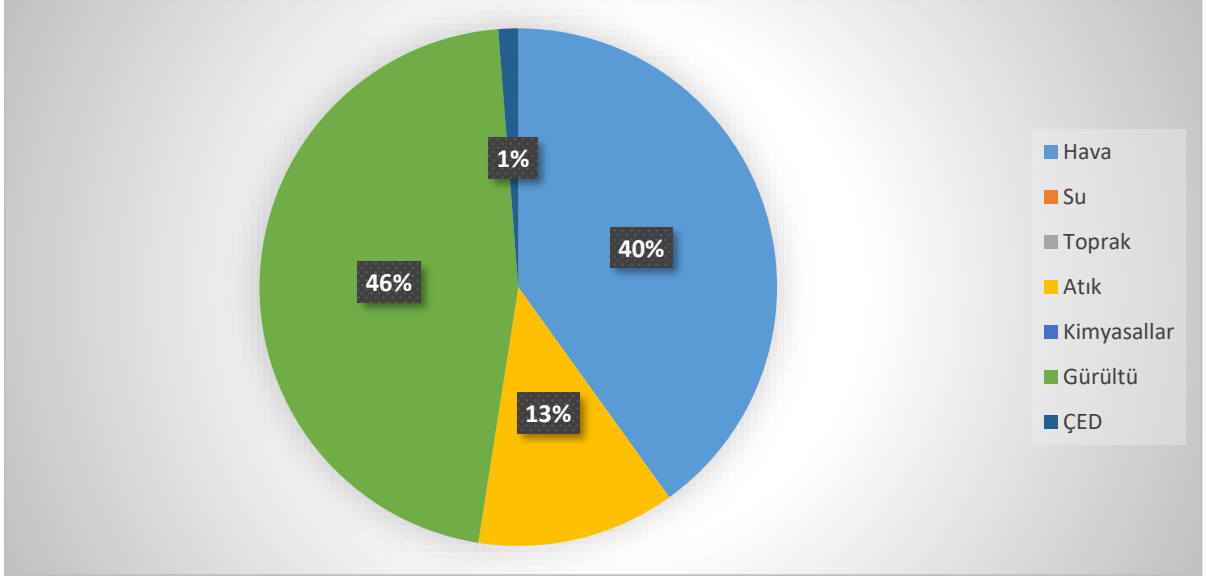
(e-denetim yazılımı, 2020)

G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

Çizelge G.49 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM'e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları

(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	97			30		112	3	242
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	97			30		112	3	242
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100			100		100	100	242

Grafik G.24 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı

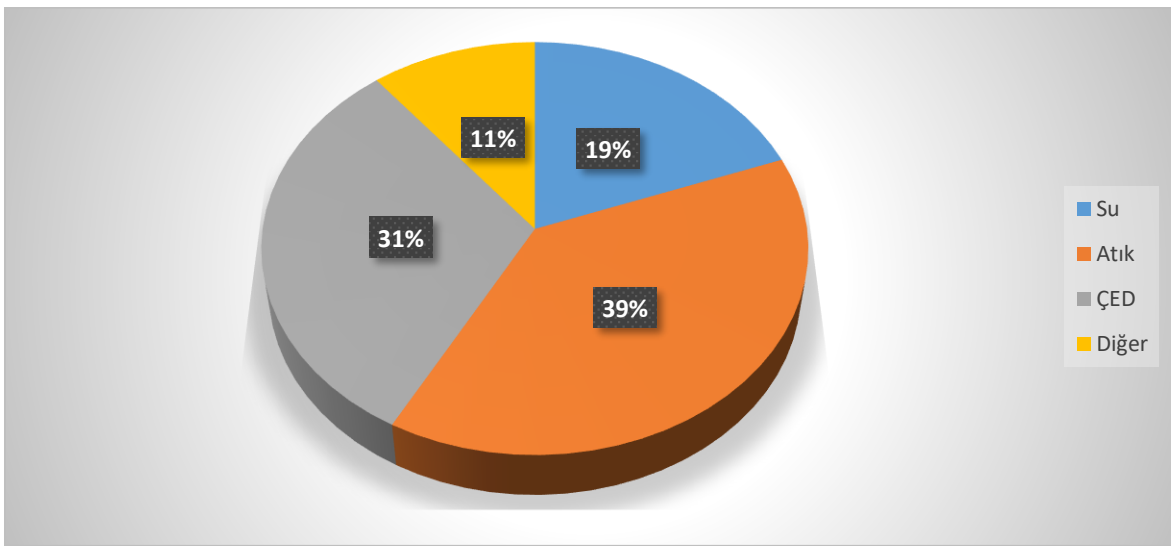
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020)

G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.50 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı

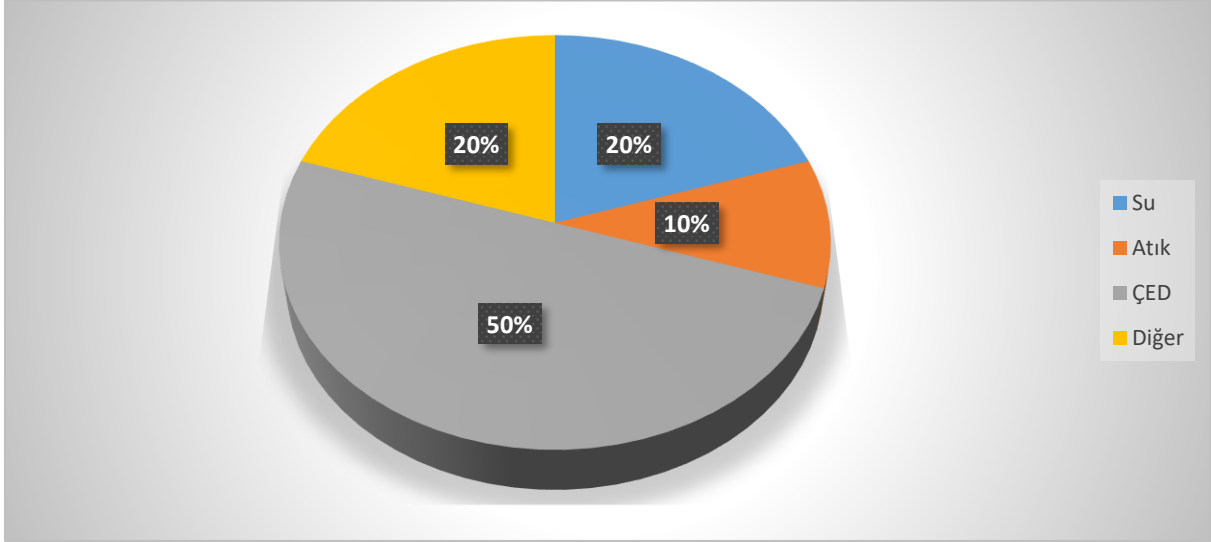
(e-denetim yazılımı, 2020)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)		72.197TL		144.394			116.860	123.715	457.166
Uygulanan Ceza Sayısı		2		1			5	2	10

Grafik G.25 – Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı

(e-denetim yazılımı, 2020)

Grafik G.26 - Şanlıurfa ilinde 2019 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı

(e-denetim yazılımı, 2020)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

2019 yılı içerisinde herhangi bir faaliyete son verme ve durdurma cezası uygulanmamış olup sadece idari para cezaları uygulanmıştır.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İl Müdürlüğümüze ulaşan şikayetler %100 sonuçlandırılmış olup 2019 yılı içerisinde toplamda 457.166 TL idari para cezası uygulanmıştır.

Kaynaklar

Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
e-Denetim Yazılımı(2020)

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

İl Müdürlüğü olarak 2019 yılı içerisinde 5 Haziran Dünya Çevre Gününde İlimizde bulunan birçok İlköğretim okulu öğrencilerine Çevre ile ilgili konularda 2 adet personel görevlendirilerek eğitim verilmiştir. 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği olarak Şanlıurfa Valiliğine çiçek sunulmuştur.

Kaynaklar

Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü